

TAM OTOMATİK SİNEMA: YAPAY ZEKÂ İLE ÜRETİLEN SİNEMA ESERLERİNDE ESER SAHİPLİĞİNİN DÖNÜŞÜMÜ VE BAĞLANTILI HAKLARIN YÜKSELİŞİ

FULLY AUTOMATED CINEMA: THE TRANSFORMATION OF AUTHORSHIP AND THE ASCENDENCY OF RELATED RIGHTS IN AI-GENERATED CINEMATOGRAPHIC WORKS

Araştırma Makalesi
Gizem ÖZKAN ŞAHİN*

ÖZ

Yapay zekâ teknolojilerinin yaratıcı üretim süreçlerinde kullanımının gün geçtikçe yaygınlaşması, eser kavramını olduğu kadar eser sahipliği ve bağlantılı hak sahipliği kavramlarını da tartışmaya açmaktadır. Türk hukukunda da birçok yabancı hukuk sisteminde olduğu gibi, bir fikri yaratımın eser olarak korunması ve bu bağlamda eser sahipliği -hatta bağlantılı hak sahipliği dahi- yaratımın “insani özgünlük” olarak ifade edebileceğimiz hususiyet unsuruna bağlıdır. Bu sebeple, sınırlı insan katkısıyla ortaya konulan yapay zekâ yaratımlarının mevcut düzenlemeler çerçevesinde eser sayılması mümkün olmadığı gibi, bu yaratımlar için henüz bir hukuk öznese olarak kabul edilmiş olmayan yapay zekâlı varlıkların da eser sahibi olarak kabul edilmeleri olanaklı değildir. Bununla birlikte, yapay zekâ ürünü yaratımların yaygınlık kazanmasıyla bu yaratımlar bakımından yeni bir fikri hak rejimine ihtiyaç doğabileceği de açıktır. Konu, insan katkısının çok sınırlı bir düzeyde kaldığı yapay zekâ üretimi sinematografik ürünler açısından ele alındığında, fikri hak rejiminde meydana gelmesi muhtemel dönüşüm, mevcut durumda sinema eserlerinde eser sahibi olarak kabul edilen yönetmen, senaryo yazarı, diyalog yazarı, özgün müzik bestecisi ve animatörün, sinematografik yaratımın üretim sürecindeki emek ve katkısını ya çok zayıflatmakta ya da tamamen ortadan

DOI: 10.32957/hacettepehdf.1844332

Makalenin Geliş Tarihi: 18.12.2025

Makalenin Kabul Tarihi: 18.03.2026

* Dr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı

E-posta: gizemozkan@hacettepe.edu.tr

ORCID: 0000-0003-1557-6881

Bu çalışma, 17 Kasım 2025 tarihinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın katkılarıyla Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından gerçekleştirilen Yapay Zekâ Çağında Telif Hukukuna İlişkin Güncel Gelişmeler Sempozyumu kapsamında sunulan “Tam Otomatik Sinema – Yapay Zekâ ile Üretilen Sinema Eserlerinde Eser Sahipliğinin Dönüşümü ve Bağlantılı Hak Sahipliğinin Yükselişi” başlıklı bildirinin gözden geçirilmiş, geliştirilmiş ve genişletilmiş hâlidir.

Bu makale Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

kaldırmaktayken; bu yaratımın ortaya konulmasına emek ve sermayesiyle katkıda bulunmuş olan film yapımcısının durumunu merkezi bir konuma taşımaktadır. Ayrıca yapay zekâ tarafından oluşturulan ve mevcut hukuk bakımından eser korumasına mazhar olmayan yaratımlarda dahi, insan icracının özgün icrasının bağlantılı haklar kapsamında korunması gerektiği görüşü de çağdaş fikri mülkiyet tartışmalarında yerini almaktadır. Bu çerçevede makale, yapay zekâ üretimi sinematografik yaratımlara ilişkin mevcut hukuki statüyü ve eser sahipliği- bağlantılı hak sahipliği ayrımını kısaca açıkladıktan sonra, yapay zekâ tarafından ortaya konulmuş sinematografik yaratımlarda film yapımcısının haklarının genişleyen işlevini ve icracı sanatçıların potansiyel konumunu karşılaştırmalı ve eleştirel bir analizle ele almakta ve normatif bir çözüm önerisi geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ Yaratımları, Eser Sahipliği Ve Bağlantılı Hak Sahipliği, Sinema Eserleri, Film Yapımcısının Hakları, Özgün İcra

ABSTRACT

The increasing use of artificial intelligence in creative production processes has brought renewed attention not only to the concept of the work itself, but also to the doctrines of authorship and related rights. As in foreign legal systems, Turkish law conditions the protection of a creation as copyrighted work -and even the recognition of related rights- on the requirement of “human originality.” Accordingly, creations generated by artificial intelligence with minimal human involvement cannot be regarded as works under current legal framework; nor can AI entities, which are not recognized as legal subjects, be considered authors. Nevertheless, the growing prevalence of AI-generated outputs clearly signals the need for a new intellectual property regime tailored to such creations. When the issue is examined in respect of cinematographic products generated with highly limited human contribution, potential transformation of copyright system becomes particularly striking. The shift either weakens or completely eliminates the creative contribution of those who are currently recognized as authors of cinematographic works (directors, screenwriters, dialogue writers, composers of original music, and animators), while simultaneously placing film producers, who contribute their labor and capital to the realization of the cinematographic creation, in a more central position. Furthermore, even in cases where AI-generated outputs do not qualify as works under existing copyright law, the view that the human performer’s original performance should nonetheless be protected as a related right has gained increasing prominence in contemporary intellectual property debates. In this framework, this article first outlines the current legal status of AI-generated cinematographic creations and the distinction between authorship and related rights. It then provides a critical analysis of the expanding role of film producers and the potential position of performers in AI-generated cinematographic outputs. Ultimately, the article aims to develop a normative proposal for Turkish law in response to these evolving dynamics.

Keywords: AI-Generated Works, Authorship And Related Rights, Cinematographic Works, Film Producer's Rights, Original Performance

EXTENDED SUMMARY

The increasing use of artificial intelligence technologies in creative production processes has fundamentally challenged the core concepts of copyright law, particularly the notions of “work,” “authorship,” and related rights. In both Turkish law and comparative legal systems, the protection of a creative product as a work, as well as the recognition of authorship and even related rights, is traditionally dependent on the presence of human originality—often conceptualized as “personal intellectual creation.” As a consequence, creative outputs generated autonomously or predominantly by artificial intelligence systems cannot, under current legal frameworks, be regarded as works, nor can artificial intelligence systems—lacking legal personality—be recognized as authors.

This doctrinal position, however, becomes increasingly problematic in the field of cinematographic production, where generative artificial intelligence systems are now capable of producing scripts, determining scene structures, planning camera angles, and even generating storyboards with minimal or no human creative input. These developments have moved the discussion from a purely theoretical level to a practical one, as AI-generated or AI-driven audiovisual products are already circulating in the market and creating economic value. Accordingly, the article examines how copyright law should respond to this transformation, particularly in relation to cinematographic works.

The first part of the article establishes that, under existing copyright doctrine, AI-generated cinematographic creations cannot be considered works due to the absence of human originality and the lack of legal personality attributed to AI systems. This finding applies both to Turkish law and to comparative copyright regimes. However, the article argues that the growing prevalence of AI-driven creative outputs reveals the structural limits of a copyright system strictly centered on the concepts of work and human authorship.

The second part of the article focuses on the transformation of authorship and related rights in AI-generated cinematographic productions. It demonstrates that, in such productions, traditional authors—such as directors, screenwriters, dialogue writers, composers of original music, and animators—either lose their central creative function or are entirely excluded from the creative process. At the same time, artificial intelligence systems, despite assuming a decisive role in creative decision-making, cannot be recognized as right holders. This dual displacement creates a normative vacuum within copyright law.

Against this background, the article argues that the position of the film producer acquires a new significance in AI-generated cinematographic creations. In conventional cinema, the producer is typically regarded as a

related rights holder whose contribution lies primarily in financing and organizing production. In AI-driven production models, however, the producer becomes the central actor who designs, controls, and bears the economic risk of the entire creative process, including the deployment and configuration of AI systems. As a result, the producer may emerge as the only legally recognizable subject capable of anchoring copyright protection.

Drawing inspiration from the Anglo-American work made for hire doctrine, the article explores the possibility of attributing a status akin to authorship to the film producer in AI-generated cinematographic creations, particularly in cases where no human author can be identified. While acknowledging that this doctrine cannot be directly transplanted into Turkish law, the article treats it as a functional model that reflects how legal systems respond to situations in which the human creator is absent. At the same time, the article critically assesses this approach, emphasizing that such a solution must remain exceptional, narrowly defined, and carefully limited so as not to undermine the human-centered foundations of copyright law.

The third part of the article addresses the position of performers in AI-generated cinematographic productions. Under current Turkish copyright law, the protection of performances as related rights is systematically linked to the existence of a work, meaning that performances of non-protectable creations fall outside the scope of protection. The article argues that this work-centered structure leads to particularly problematic results in AI-generated productions, where human performers may deliver original, personal, and artistically distinctive performances based on AI-generated scripts or instructions.

The article contends that the lack of work status of the underlying creation should not automatically preclude the protection of such performances. Instead, it proposes that the protection of performers' rights should be re-evaluated in light of the purpose of related rights, namely the protection of human creative labor. In this respect, contemporary international approaches to performers' rights increasingly emphasize the performance itself and its fixation in an audiovisual medium as the primary objects of protection, rather than the legal qualification of the underlying creation. This performance-centered understanding provides a valuable normative reference for reconsidering the protection of performers in AI-generated cinematographic creations, particularly in cases where human performers deliver original and personally distinctive interpretations despite the absence of a protectable work.

To illustrate the practical implications of this issue, the article presents a hypothetical example in which an actor delivers a distinctive and original performance in a short film entirely generated by artificial intelligence. Although the underlying creation lacks work status, the performer's interpretation—expressed through body language, voice, and emotional expression—clearly reflects personal artistic contribution. Denying protection in such a case would deprive the performer of both moral and economic rights, including attribution, integrity, and remuneration, thereby rendering human creative labor legally invisible.

In conclusion, the article argues that the most significant challenge posed by artificial intelligence in the field of cinematographic production is not merely the identification of authorship, but the rigidity of existing

copyright categories. Rather than drawing strict and immutable boundaries regarding the subjects and objects of protection, copyright law must adopt a flexible and functional approach capable of responding to technological change. In the age of artificial intelligence, the focus of copyright protection should shift from rigid classifications toward a nuanced assessment of human contribution, organizational control, and economic risk. Such an approach is essential to prevent normative deadlocks and to ensure that copyright law continues to fulfill its fundamental function of protecting creative human effort within an evolving technological landscape.

GİRİŞ

Yapay zekâ teknolojilerinin yaratıcı üretim süreçlerinde kullanımının son yıllarda olağanüstü bir hızla yaygınlaşması, fikri hukukun temel kavramlarının yeniden ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Özellikle üretken yapay zekâ modellerinin ses, görüntü ve video üretiminde ulaştığı kapasite, sinematografik yaratımların ortaya konulmasında insan yaratıcılığına dayanan klasik üretim modelini dönüştürmektedir. Senaryo yazımı, sahne planlaması, görsel tasarım ve kurgu gibi uzun yıllar boyunca insan yaratıcılığına dayandırılan üretim aşamalarının önemli bir bölümü artık algoritmik sistemler tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Bu gelişme, insan katkısının minimum düzeye indiği veya tamamen ortadan kalktığı yeni bir üretim modelinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Yapay zekâ teknolojilerinin yaratıcı süreçlerde kullanımı konusunda gerçekleşen bu gelişim, fikri hukukun iki temel kavramında belirsizliklere yol açmaktadır: eser ve eser sahibi. Hukukumuzda olduğu gibi birçok yabancı hukuk sisteminde de bir fikri yaratımın eser olarak kabul edilebilmesi için o yaratımın sahibinin hususiyetini taşıması gerekmektedir. Bu ölçüt, yapay zekâ tarafından ortaya konulan yaratımların, kanunda sayılan eser türlerinden birine dahil olsalar dahi, insana özgü bir yaratıcılığın ürünü olmamaları sebebiyle eser olarak kabul edilebilmelerine engel teşkil etmektedir. Aynı şekilde, hukuken kişilikten yoksun yapay zekâ sistemlerinin eser sahibi olarak tanınması da mevcut hukuk düzenleriyle bağdaşmamaktadır. Bu temel sebeplerle, yapay zekâ üretimi yaratımların pek çoğunda olduğu gibi, yapay zekâ tarafından üretilmiş sinematografik yaratımlarda da eser niteliğinin bulunup bulunmadığı ve eser sahibinin kim olacağı hususları, mevcut fikri hukuk paradigmasını zorlamakta ve fikri hukuk bakımından yeni tartışmaları beraberinde getirmektedir.

Elbette bahsedilen bu değişiklik yalnızca eser ve eser sahipliği kavramları ile sınırlı kalmamıştır. Yapay zekânın sinematografik üretim sürecindeki katkısının insan katkısının önüne geçmesi sonucunda, sinema eserinin yaratıcı unsurlarını ortaya koymaları neticesinde sinema eserinin birlikte sahipleri olarak kabul edilmiş olan yönetmen, senaryo yazarı, diyalog yazarı, özgün müzik bestecisi ve animatörün bu yaratıcı katkılarının kısmen ya da tamamen devreden çıkmasına sebep olduğu gibi; aynı zamanda bir sinematografik yaratımın finansal, teknik ve alt yapısal organizasyonunu üstlenen ve bağlantılı hak sahiplerinden biri olarak kabul edilen film yapımcısının özellikle sektördeki durumunda da bir dönüşüm meydana gelmekte ve film yapımcısının sahip olduğu haklar merkezi bir konuma yaklaşmaktadır.

Diğer yandan, yapay zekâ tarafından oluşturulan ve mevcut hukuka göre eser olarak korunamayan yaratımlarda dahi, insan icracıların özgün performanslarının korunmasının gerekip gerekmediği sorusu da güncel tartışma konularından biridir. Yapay zekâ tarafından yaratılan görüntü veya seslerin insan tarafından yorumlanması, seslendirilmesi ya da canlandırılması hâlinde ortaya çıkan özgün performans, eser korumasına mazhar olmayan bir yaratım üzerinde icra edilmiş olsa bile, bağlantılı haklar kapsamında korunmaya değer bağımsız bir yaratıcı faaliyet olarak değerlendirilmeye müsaittir. Bu yaklaşım, özellikle “*human in the loop*” modellerde, hukuki korumanın odağının nihai üründen ziyade sarf edilmiş olan insan emeğine, yani insan aktöre tanınması gerektiğini savunan çağdaş fikri mülkiyet literatürüyle de uyumludur. Bu çerçevede icraların korunmasına ilişkin değerlendirmelerde, icra edilen yaratımın eser niteliğinden ziyade, icracı sanatçının kişisel katkısını ve sanatsal yorumunu esas alan yaklaşım, bağlantılı hakların insan emeğini koruma amacının nasıl yorumlanması gerektiğine ilişkin önemli bir ölçüt sunmaktadır.

Bu çalışma, yapay zekâ üretimi sinematografik yaratımlarda eser sahipliği ve bağlantılı hak sahipliği sorununu ve yapay zekâ çağının getirdiği değişim mecburiyetini ele almayı amaçlamaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde yapay zekânın sinematografik üretimdeki konumu ile eser sahipliği kavramı arasındaki ilişki ele alınacak; ardından esas olarak film yapımcısının ve tamamlayıcı olarak ise icracı sanatçıların sektörel ve hukuki konularında yapay zekâ üretimi yaratımlar karşısında meydana gelen dönüşüm

değerlendirilecektir. Çalışmanın son bölümünde ise, Türk hukukunda eser kavramı ve bağlantılı hakların işleyişinin yapay zekâ çağında yeniden düşünülmesi gerektiği görüşü bağlamında çözüm önerilerimiz ortaya konulmaya çalışılacaktır.

I. SİNEMA ESERLERİNDE ESER SAHİPLİĞİ VE YAPAY ZEKÂ TARAFINDAN ÜRETİLEN SİNEMATOGRAFİK YARATIMLARIN DURUMU

A. Genel Olarak Yapay Zekâ Teknolojilerinin Sinematografik Üretim Üzerindeki Rolü ve Sinema Eseri Niteliği Sorunu

Dünyada 1990’larda anaakım sinemada kendisini tam anlamıyla hissettiren dijitalleşme dalgası, henüz o yıllarda “dijital sinema” kavramını ortaya çıkarmış ve bu kavram, kendi döneminde birçok akademik çalışmaya ve tartışmaya konu edilmiştir¹. Günümüzde ise dijitalleşmenin sinema sektöründe pik yaptığı süreçlerin bir yenisi yapay zekâ algoritmalarının kullanımı ile yaşanmaktadır. Yapay zekâ teknolojilerinin özellikle üretken modeller (*generative AI models*) aracılığıyla ulaştığı teknik kapasite, sinema ve televizyon alanında yaratım süreçlerinin yapısını da köklü biçimde dönüştürmektedir. Senaryo yazımı, storyboard oluşturma, sahne tasarımı, kamera açısı ve hareketlerinin belirlenmesi, kurgu, seslendirme ve hatta oyuncu simülasyonu ve dijital replikalar oluşturma² gibi uzun yıllardır yalnız insan yaratıcılığına dayandırılan sinematografik üretim aşamaları, günümüzde neredeyse tamamıyla üretken yapay zekâ modelleri tarafından yapılabilir hâle gelmiştir. Metin üretiminde büyük dil modelleri (*large language models – LLM*), görüntü ve video üretiminde Runway, Pika, Stable Diffusion tabanlı sistemler ve Sora gibi uygulamalar, müzik üretimi yapan AIVA, Suno AI, Udio gibi sistemler artık yalnızca yardımcı araçlar değil, doğrudan doğruya üretimi yapan

¹ Hakan Kürkçüoğlu ve Batu Anadolu, “Algoritmik Sinema: Yapay Zeka Çağında Film Endüstrisine Eleştirel Bir Bakış”, *Turkish Online Journal of Design Art and Communication* 15, 3 (2025): 730.

² Dijital replikaların ABD Telif Ofisi tarafından olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendirildiği güncel bir rapor için bkz. U.S. Copyright Office, *Copyright and Artificial Intelligence – Part 1: Digital Replicas*, A Report of the Register of Copyrights, 2024, özellikle 2-6, <https://www.copyright.gov/ai/Copyright-and-Artificial-Intelligence-Part-1-Digital-Replicas-Report.pdf>, Erişim tarihi: 13.03.2026.

aktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. O kadar ki, sinema kuramcısı J. Dudley Andrew, dijitalleşen film üretimini ele alırken “Kamera gerekli mi?” sorusunu ortaya atmıştır³. Bu ise, film üretiminde insanın yaratıcı katkısını ya tamamen ortadan kaldırmakta ya da en azından asgari bir düzeye indirmektedir.

Yapay zekânın sinema üretimindeki rolüne ilişkin tartışmalar, günümüzde yalnızca teorik düzeyde kalmamakta ve deneysel örneklerle de olsa uygulamaya yansımaktadır. Nitekim 2023 yapımı ve 48 saatlik bir film üretim yarışması kapsamında oluşturulmuş *Zone Out*⁴ adlı kısa film, tamamen yapay zekâ tabanlı bir yazılım olan Benjamin AI tarafından yönetilmiş ve “dünyanın yapay zekâlı yönetmen tarafından çekilen ilk filmi” olarak kamuoyuna tanıtılmıştır. Bu projede Benjamin AI, senaryonun oluşturulmasından kamera açılarının planlanmasına, sahne düzeninin kurgulanmasından oyuncu performanslarının yönlendirilmesine kadar yönetmenlik fonksiyonunun tamamını üstlenmiştir. Böylece ilk kez bir yapay zekâ sisteminin, sinematografik bir yaratımda yönetmen koltuğuna oturduğu somut bir örnek ortaya çıkmaktadır. Hatta filmin, insana ait yaratıcı süreçlerin her aşamasının otomatikleştirilmesi amacına taşıyan bir deney olduğu da açıkça ifade edilmiştir. Bu filmde yapay zekanın kamuya açık olan eski filmlerden aldığı görüntülerden yararlanarak yüz değiştirme (*face swapping*) ses üretimi (*voice generating*) gibi yöntemlerle yeni sahneler ürettiği; ses üretiminin, senaryo ve kurgunun tamamen yapay zekâ Benjamin’e ait olduğu ifade edilmektedir.

Benzer şekilde 2024 yılında üretilen ve yapay zekânın dünyayı ele geçirdiği distopik bir durumun konu alındığı *The Safe Zone*⁵ adlı kısa filmde ise ChatGPT senaryo metnini, çekim planlarını, kamera açısı ve hareketlerini, ışıklandırma ve kostüm önerileri ile yönetmen notlarını üretmiş; DALL-E 2 ve Midjourney ise storyboard görsellerini oluşturmuştur. Bu yapımda yapay zekâ, klasik anlamda bir yönetmen gibi işlev görmüş; film ekibi ise yapay zekâ tarafından üretilen yönergeleri uygulayarak filmi hayata

³ J. Dudley Andrew, *Sinema Nedir! Bazın'ın Arayışı*, (İstanbul: Küre Yayınları, 2019), 25.

⁴ <https://arstechnica.com/gaming/2018/06/this-wild-ai-generated-film-is-the-next-step-in-whole-movie-puppetry/>, Erişim tarihi: 09.11.2025.

⁵ https://thesafezonefilm.com/?utm_source=chatgpt.com, Erişim tarihi: 09.11.2025.

geçirmiştir. Bu filmde ne senaryo ve diyalog yazarlığı, ne müzik besteciliği, ne animasyon, ne de yönetmenlik bir gerçek kişi tarafından yapılmıştır

Bir başka örnek, metinden sinematik özelliğe sahip videolar üretmeyi tamamen otomatik hâle getirmiş bir yazılım olan *MovieFactory* projesidir⁶. Bununla yalnızca basit bir metin girdisiyle, bir başka deyişle teknik anlamda senaryo yazarı bir gerçek kişiye dahi ihtiyaç olmaksızın sinema eserini oluşturan diğer tüm yaratımları yapay zekâya yaptırmak olanaklıdır⁷. Bu örnekler, yapay zekânın sinema üretiminde artık yalnızca yardımcı bir araç değil, doğrudan yaratım sürecini yönlendiren bir aktör hâline geldiğini ve yönetmenlik fonksiyonunun dahi algoritmik sistemler tarafından üstlenilebilir noktaya ulaştığını açık biçimde göstermektedir.

Sinematografik üretim sürecinde meydana gelen bu dönüşüm, eser kavramını yeniden düşünmeyi zorunlu kılmaktadır. Zira Türk hukukunda ve birçok yabancı hukuk sisteminde⁸, bir fikri yaratımın eser olarak kabul edilebilmesi, fikri emek ve faaliyet sonucu ortaya konulmuş, sahibinin hususiyetini taşıyan ve kanunda sayılan eser türlerinden birine dahil olan fikir ve sanat ürünlerinden olmasını gerektirmektedir⁹.

⁶ Proje hakkında detaylı bilgi için bkz. Junchen Zhu vd., “MovieFactory: Automatic Movie Creation from Text Using Large Generative Models for Language and Images,” *Cornell University arXiv:2306.07257* [cs.CV], (2023). <https://doi.org/10.48550/arXiv.2306.07257>, Erişim tarihi: 11.11.2025.

⁷ Zhu vd., 1.

⁸ Örneğin Fransız Fikri Mülkiyet Kanunu Art. L112-2 eser kavramını tanımlanırken, örnek niteliğinde olmak üzere sınırlı olmayan bir sayma ile özgün nitelik taşıyan her türden fikri ürünün telif korumasında olacağını ifade ederek yalnızca eser sahibinin hususiyetini (*originalité*) taşıma unsurunu esas almıştır. Code de la propriété intellectuelle Art. L112-2 için bkz. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069414/, Erişim tarihi: 13.11.2025. İngiliz Telif Kanunu m. 1/a, bir fikri ürünün eser olarak kabul edilebilmesi için orijinal olması gerektiğini ifade etmekte; bu orijinallik ise belirli sınırı aşan yaratıcı emeğe bağlanmaktadır. Copyright, Designs and Patents Act 1988, m. 1/a için bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/part/I/chapter/I>, Erişim tarihi: 13.11.2025. Alman telif hukukunda eser niteliğinin belirlenmesinde temel unsur, yaratımın “*individuelle geistige Schöpfung*,” yani yaratıcının kişisel katkısını ve bireysel karakterini taşıyan bir fikri ürün olmasıdır. Gerek öğretide gerek Federal Mahkeme kararlarında, eserin koruma altına alınabilmesi için yaratıcının özgür yaratıcı kararlarını ve kişisel estetik tercihlerini yansıtması gerektiği vurgulanmakta; bu ise Türk hukukunda hususiyete karşılık gelen “*individualität*” kavramında ifadesini bulmaktadır. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Gerhard Schricker ve Ulrich Loewenheim (Hrsg.), *Urheberrecht: UrhG, KUG, VGG*, 6. neu bearbeitete Auflage, (München: Verlag C. H. Beck, 2020), § 2 Rn. 14; Arthur-Axel Wandtke ve Winfried Bullinger; *Praxiskommentar Urheberrecht: UrhR*, Band 1, 6. Auflage, (München: Verlag C. H. Beck, 2022), § 2 Rn. 18.

⁹ Gizem Özkan Şahin, *Sinema Eserlerinde Eser Sahibi ve Hakları*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2025), 34.

Nitekim 5486 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ise eser kavramını, “*Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri*” olarak tanımlamaktadır.

Yapay zekâ tarafından üretilen yaratımların Kanunda sayılan eser türlerinden bir biçiminde somutlaşmış olması mümkündür ve bu bakımdan yapay zekâ yaratımları eser sayılabilmeyen objektif unsurunu karşıladığı söylenebilir¹⁰. Esasen yapay zekâ yaratımlarının eser niteliği bakımından problem yaratan unsur, sübjektif unsur olan hususiyettir. Yapay zekâ yaratımları açısından tartışmanın doğmuş olma sebebi, yapay zekânın aslında şimdiye dek ilk kez insana özgü yaratıcılık düzeyine yaklaşmış olmasıdır¹¹. Kanunda yapılan eser tanımında yer alan hususiyet kavramı öğretide, bir yaratımın herkes tarafından yaratılamayacak biçimde sahibinin özelliğini taşıması, bir başka deyişle sahibinin yaratıcı gücünün ürünü olması şeklinde açıklanmaktadır¹². Avrupa Birliği telif hukuku kapsamında da özellikle Avrupa Birliği Adalet Divanı’nın *Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening*¹³ ve *Eva- Maria Painer v. Standard Verlags GmbH*¹⁴ kararlarında açıkça ifade edildiği üzere, hususiyet kavramı yazarın kişisel entelektüel yaratımı olarak anlaşılmaktadır.

Görüldüğü gibi hususiyet unsurunun ele alınışı, yapay zekâ tarafından üretilen içeriklerin insanî özgünlük unsurunu taşımadığı, dolayısıyla eser olarak kabul edilmesinin

¹⁰ Osman Gazi Güçlütürk ve Rifat Cankat, “Yapay Zekâ ile Oluşturulan Ürünlerin Eser Niteliği ve Eser Sahipliği Meselesi,” *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay Zekâ* içinde, ed. E. Eylem Aksoy Retornaz ve Osman Gazi Güçlütürk (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 200-201.

¹¹ Daniel J. Gervais, “The Machine As Author,” *Iowa Law Review* 105 (2019): 2057. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3359524, Erişim tarihi: 13.11.2025.

¹² Ernst E. Hirsch, *Fikrî ve Sinaî Haklar*, (Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Matbaası, 1948), 131; Şafak N. Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 3. Bası, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2009), 52-53.

¹³ *Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening* kararında bu husus, “...copyright within the meaning of Article 2(a) of Directive 2001/29 is liable to apply only in relation to a subject-matter which is original in the sense that it is its author’s own intellectual creation.” biçiminde ifade edilmiştir. Karar için bkz. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A62008CJ0005&utm_source=chatgpt.com, Erişim tarihi: 14.12.2025.

¹⁴ *Eva-Maria Painer v. Standard Verlags GmbH* kararında bu husus, “...copyright protects only original subject-matter, that is to say its author’s own intellectual creation ... an intellectual creation is an author’s own if it reflects the author’s personality ... the author was able to express his creative abilities in the production of the work by making free and creative choices.” Karar için bkz. https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=115785&doclang=EN&utm_source=chatgpt.com, Erişim tarihi: 14.11.2025.

mümkün olmadığı yönündeki görüşün en önemli argümanı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan mevcut durumda yapay zekâ sistemleri tarafından üretilen sinematografik yaratımlar bakımından eser niteliğinin kabul edilmesi olanaklı olmamakta ve bu yaratımlar telif korumasından yararlanamamaktadır. Buna karşılık bu durum, günümüzde genel olarak tüm eser türlerinde olduğu gibi, sinema eserleri bakımından da yaratıcı katkının insandan yapay zekâyâ kayması olgusu karşısında korumasız bir alanın ortaya çıkmasına yol açmaktadır¹⁵. Zira klasik telif paradigması çerçevesinde eser olarak kabulü olanaklı olmadığı hâlde, ortada, dolaşıma giren, ekonomik değeri olan ve uyumsuzluklar konu olabilecek bir sinematografik ürün bulunmaktadır. Bu sebeple bu noktada, bu ürüne ilişkin hakların kime, hangi dayanakla tanınabileceği sorusu akla gelmektedir.

B. Sinematografik Yaratımlarda Eser Sahipliği Statüsü ve Yaratıcı Katkının İnsandan Yapay Zekâyâ Kayması Sorunu

1. Genel Olarak Eser Sahipliği Statüsünün Sınırları ve Üretken Yapay Zekâ

Bir önceki başlıkta kısaca açıklanmaya çalışılan hususiyet unsurunun yalnızca gerçek kişilere özgü bir unsur olarak kabul edilmesinin doğal bir neticesi olarak, eser sahibinin eseri yaratmış olan gerçek kişi¹⁶ olduğu evrensel bir ilke olarak kabul görmekte ve bu ilke, “yaratma ilkesi (*principe de création*)” olarak adlandırılmaktadır¹⁷. Türk fikir

¹⁵ Öğretide yapay zekâ tarafından üretilen fikri yaratımların *sui generis* nitelikte olduğu, işleme eser olarak kabul edilmesi gerektiği ya da eser niteliğinin kabul edilmesinin gerekli olduğu gibi çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bkz. Barış Gözübüyük, “Yapay Zekânın Meydana Getirdiği Fikri Ürünlerle İlişkin 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri,” *Kırıkkale Hukuk Mecmuası* 1, 1 (2021): 65 vd.

¹⁶ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Sinai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 2. Bası, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2013), 162-164; Eray Karınca, “Fikri Hakkın Biçim ve İçerik Olarak Korunması,” *Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı – Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku*, 08-11 Ocak 2002 (Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2002), 629; Erel, 87 vd.; Gül Okutan Nilsson, “Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu,” *Uğur Alacakaptan’a Armağan C. II* içinde, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008), 469 vd.; Mustafa Reşit Belgesay, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi*, (İstanbul: Temel Yayınları, 2001), 40-41; Ünal Tekinalp, Gül Okutan Nilsson ve Feyzan Hayal Şehirli Çelik, *Tekinalp Fikri Mülkiyet Hukuku*, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 6. Bası, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2025), 215.

¹⁷ Alexander R. Klett, Matthias Sonntag ve Stephan Wilske, *Intellectual Property Law in Germany – Protection, Enforcement and Dispute Resolution*, Kluwer Law International, München 2008, 60-61; Marjut Salokannel, *Ownership of Rights in Audiovisual Productions; A Comparative Study*, (The Hague: Kluwer Law International, 1997), 46; Nuşin Ayiter, *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*, 2. Bası, (Ankara: 1981), 90.

ve sanat eserleri hukukunda da bu ilke esas alınmış ve FSEK m. 1/B(b) hükmünde, “Eser sahibi: Eseri meydana getiren kişiyi... ifade eder.” denilerek ifadesini bulmuştur.

Bu noktada özellikle belirtilmelidir ki, eser sahipliği statüsü, esasen maddi bir fiil olan eser meydana getirme olgusunun gerçekleşmesi ile *ipso iure* kazanılan bir statüdür¹⁸ ve bunun için gerçek kişinin fiil ehliyetine sahip olması gerekmediği gibi, ayırt etme gücüne sahip olması dahi gerekmez; ayırt etme gücü bu bakımdan yalnızca eser sahipliğinden doğan manevi hakların kullanılabilmesi için aranmaktadır¹⁹. Bu durum ilk bakışta, yapay zekâ sistemlerinin eser sahibi olarak kabul edilebilmeleri yönünde bir argüman olarak kullanılmaya elverişli gibi görünmektedir. Zira yapay zekâ sistemlerinin bir yaratıma hususiyet katamayacakları, her şeyden evvel onların yaratım iradesine, kişisel estetik tercihlere ve özgün ifade yetisine sahip olmamalarına bağlanmaktadır²⁰.

Hususiyet kavramının yasal bir tanımının bulunmaması ve bu kavramın içinin doldurulmasının öğreti ve yargı kararlarına bırakılmış olması, aslında, yeni gelişmelere göre tanımın değiştirilebilmesine olanak sağlamakta ve gelecekte yapay zekâ yaratımlarına eser statüsü tanınabilmesi noktasında açık bir kapı bırakmaktadır. Buna karşılık yapay zekâ sistemlerinin eser sahipliğinin önündeki tek engel bir yaratıma

¹⁸ Ayiter, 90; Halil Arslanlı, *Fikrî Hukuk Dersleri II: Fikir ve Sanat Eserleri*, (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1954), 62; Hamide Topçuoğlu, *Fikrî Haklar (Ders Notları)*, (Ankara: 1964), 54; Mustafa Ateş, *Fikrî Hukukta Eser Sahipliği*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2012), 68.

¹⁹ Fırat Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2008), 287; Kılıçoğlu, 163-164. Ayrıca konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Özkan Şahin, 78 vd.

²⁰ Bu husus, ABD Telif Ofisi'nin *Zarya of the Dawn* kararında detaylı olarak tartışılmıştır. Kararda, Midjourney sistemi tarafından üretilen görsellerin insan yaratıcılığı içermediği ve bu nedenle telif korumasından yararlanamayacağı belirtilmiş; telif korumasının yalnızca insan yaratıcı katkısı bulunan kısımlarla sınırlı olarak kabul edilebileceği vurgusu yapılmıştır. Bkz. U.S. Copyright Office, *Zarya of the Dawn* Registration Decision, February 21, 2023, 4-6, <https://copyright.gov/docs/zarya-of-the-dawn.pdf>, Erişim tarihi: 10.12.2025. Makinelerin insana ait zihni süreçleri taklit edebileceği, ancak insan yaratıcılığının ve estetik seçiminin yerini alamayacağı hususunda bkz. Jane C. Ginsburg ve Luke A. Budiardjo, “Authorship and Machines,” *Berkeley Technology Law Journal* 34, 343 (2019): 348, 396 vd.. https://scholarship.law.columbia.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3327&context=faculty_scholarship, Erişim tarihi: 18.11.2025. Bu noktada belirtilmelidir ki, ABD Telif Ofisi, yapay zekâyâ verilen *prompt*ların dahi, kullanıcı gerçek kişiye, ortaya çıkan ürün üzerinde “insan kontrolü”nün sağlandığını kabul etmek için tek başına yeterli olamayacağını, zira detaylı bir *prompt* aracılığıyla bile yapay zekânın verilen verileri nasıl işleyeceğinin tahmin edilemeyeceğini; dolayısıyla ortaya çıkan yaratımın telif korumasına mazhar olmayacağını ifade etmektedir. Bkz. U.S. Copyright Office, *Copyright and Artificial Intelligence – Part 2: Copyrightability*, A Report of the Register of Copyrights, 2025, 18, <https://www.copyright.gov/ai/Copyright-and-Artificial-Intelligence-Part-2-Copyrightability-Report.pdf>, Erişim tarihi: 13.03.2026.

hususiyetlerini katamayacak olmalarına ilişkin hakim kanaat değildir. Esasen yapay zekâ sistemlerinin eser sahibi olarak kabul edilebilmelerinin önündeki en büyük engel, bu sistemlere hukuken kişilik tanınmamış olmasıdır. Nitekim karşılaştırmalı hukukta da benzer bir yaklaşım benimsenmektedir. ABD’de Columbia Bölge Mahkemesi’nin *Thaler v. Perlmutter*²¹ kararında, yapay zekâ tarafından otonom biçimde üretilen bir yaratımın telif korumasından yararlanamayacağı ve ABD telif hukukunun eser sahipliği için insan yaratıcı katkısını zorunlu kıldığı açıkça ifade edilmiştir²².

Kişi ve kişilik kavramları, hak sahibi olma iktidarına yaptıkları vurguyla hukuki birer kavramdırlar. Hak ve borçlara ehil olan, bir başka deyişle hukukun öznesi olarak kabul edilen varlıklar hukukumuzda gerçek ve tüzel kişilerle sınırlıdır²³. Bu çerçevede hak ehliyeti, kişilik kavramıyla bire bir örtüşen bir kavram olup Türk Medeni Kanunu m. 8²⁴ ile gerçek kişiler; m. 48²⁵ hükmüyle ise tüzel kişiler bakımından düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler göz önünde bulundurulduğunda yapay zekâlı varlıklara eser sahipliği statüsünün tanınması tartışmalarında en önemli sorunun bu varlıklara gerçek ya da tüzel kişilik yahut özel bir kişilik statüsü tanınmaması olduğu görülecektir.

Günümüzde, yapay zekâlı varlıklara kişilik tanınmasının gerekip gerekmediği hususu öğretilerde geniş kapsamlı tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Yapay zekâlı varlıklara hukuken kişilik tanınmasına ilişkin tartışma, öğretilerde iki ana yaklaşım etrafında şekillenmektedir: Bir görüşe göre²⁶ yapay zekâ sistemlerinin hukuki kişilikle donatılması,

²¹ https://ecf.dcd.uscourts.gov/cgi-bin/show_public_doc?2022cv1564-24, Erişim tarihi: 06.03.2026.

²² Bu hususu vurgulamak üzere kararda doğrudan doğruya şu ifade kullanılmıştır: “... *Human authorship is a bedrock requirement of copyright.* ...” https://ecf.dcd.uscourts.gov/cgi-bin/show_public_doc?2022cv1564-24, Erişim tarihi: 06.03.2026.

²³ M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 14. Bası, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2014), 2.

²⁴ TMK m. 48: “*Tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler.*”

TMK m. 28: “*Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer. Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder.*”

²⁵ TMK m. 48: “*Tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler.*”

²⁶ Andrea Bertolini, “Robots as products: the case for a realistic analysis of robotic applications and liability rules,” *Law, Innovation and Technology* 5, 2 (2013): 225; Pınar Bacaksız ve Seda Yağmur Sümer, *Robotlar, Yapay Zekâ ve Ceza Hukuku*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 138.

hem teknik hem normatif açıdan gerekli değildir; zira bu varlıklar irade açıklama yeteneğine, ahlaki sorumluluk bilincine ve karar alma özgürlüğüne sahip olmadıkları gibi, davranışlarının sonuçlarını değerlendirebilecek bir öznelikten de yoksundur. Bu nedenle yapay zekânın bir hak öznesi olarak değil, tıpkı diğer karmaşık otomasyon teknolojilerinde olduğu gibi, sorumluluğunun nihai olarak insana atfedilmesi gereken bir araç olarak²⁷ ya da “eşya yaklaşımı” çerçevesinde²⁸ değerlendirilmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu görüşü destekleyen yazarlar genellikle, yapay zekâlı varlıklara kişilik tanınmasının hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik ilkeleri bakımından yeni belirsizlikler yaratacağını ifade etmektedir. Buna karşılık, yapay zekâlı varlıkların günden güne gelişen otonomi düzeyleri dikkate alındığında, pek de uzak olmayan bir gelecekte bu ilk görüşün geçerliliğini kaybedeceği fikrinde olan yazarlar, yapay zekâlı varlıklara kişilik tanınmasının bir gereklilik olarak ortaya çıkmakta olduğu düşüncesinden hareketle bu varlıklara tanınacak kişilik için çeşitli kişilik modelleri önermektedir²⁹.

²⁷ Mireille Hildebrandt, “From Galatea 2.2 to Watson – And Back?,” *Human Law and Computer Law: Comparative Perspectives* (eds. Hildebrandt, Mireille / Gaakeer, Jeanne), *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice* 25 (2013): 26. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-007-6314-2_2, Erişim tarihi: 13.12.2025.

²⁸ Sinan Sami Akkurt, “Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk,” *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 7, 13 (2019): 44.

²⁹ Bu modeller yapay zekâlı varlıklara tanınacak hareket serbestisi ve sorumluluk kapasitesi açısından yapay insan modeli, yapay vekil modeli, kölelik modeli ve elektronik kişilik modeli olarak çeşitli türlerle ayrılmaktadır. Söz konusu kişilik modellerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Gizem Özkan Şahin ve Çağatay Şahin, “Yapay Zekâlı Varlıklara Elektronik Kişilik Modeli Tanınmasına İlişkin EURobotics Raporu ve Fikri Mülkiyet Sorunu Bağlamında Meseleye Yaklaşım,” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, 1 (2022): 117. Bununla birlikte yapay zekâlı sistemlerin gerçekten “otonom” kabul edilip edilemeyeceği, üretim sürecinde insan müdahalesinin niteliği ve kapsamına bağlı olarak ayrıca değerlendirilmesi gereken bir husustur. Günümüzde üretken yapay zekâ sistemlerinin büyük çoğunluğu insan tarafından belirlenen veri setleri, algoritmik mimari ve kullanım talimatları çerçevesinde çalıştığından, tam otonom üretim ile insan katkısı içeren üretim modelleri arasındaki ayırım her somut olayın özelliğine göre yapılmalıdır. Bu ayırımın teknik boyutu ise gerekli hâllerde yapay zekâ sisteminin işleyişine ilişkin uzman incelemesi ile ortaya konulabilir. Yapay zekânın tamamen otonom biçimde hareket ederek bir fikri yaratımda bulunduğu durumlarda da uygulanabilecek bir düzenleme önerisi için bkz. Küçükali, Canan, “Yapay Zekâ ve Fikri Mülkiyet,” *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 23, 2 (2024): 350. Ayrıca, yapay zekâlı varlıkların ortaya koydukları fikri yaratımlarda karşılaşılabilecek fikri hak ihlalleri, mali açıdan eserden kimin yararlanacağı, hukuki sorumluluğun ortaya çıktığı durumlarda kimin sorumlu tutulacağı gibi hususlara ilişkin bazı öneriler için bkz. Canan. Küçükali, “Yapay Zekânın Gerçekleştirdiği Fikri Ürünlerde Hak Sahipliği ve Hakların Korunması Sorunu,” *Oyun Değiştiren Güç: Yapay Zekâ*, ed. Mustafa K. Yılmaz / N. Öykü İyigün (İstanbul: Beta Basım Yayın, 2020), 261 vd.

Yapay zekâlı varlıklara kişilik tanınması hususunda ileri sürülen kişilik modellerinin içerik bakımından ayrıntılı şekilde incelenmesi bu çalışmanın kapsamını aşacağından, burada yalnızca konuya değinilmekle yetinilmiştir. Ancak bu noktada önem arz eden husus, bu modellerin teoride ileri sürülmüş olmalarından ziyade, hâlihazırda pozitif hukuk açısından yapay zekâlı varlıklara kişi statüsünün tanınmış olmamasıdır. Yapay zekâyâ kişilik tanınmasını öngören görüşler geleceğe yönelik normatif tasarımlar niteliğinde olup, mevcut hukukî çerçeveyi henüz değiştirmiş değildir. Dolayısıyla yürürlükteki düzenlemeler uyarınca üretken yapay zekâlı varlıklar ne gerçek kişi ne de tüzel kişi statüsü taşımaktadır ve dolayısıyla hukuken birer hak süjesi olarak kabul edilmemektedirler. Bu durumda, bu varlıklar tarafından otonom biçimde üretilen yaratımların eser olarak değerlendirilmesi veya bu varlıklara eser sahipliği atfedilmesi mevcut koşullarda mümkün değildir. Mevzuatın sistematigi içinde eser sahipliği, yaratıcı faaliyette bulunan kişinin hukuken tanınmış bir kişilik statüsünü gerektirdiğinden, yapay zekâ tarafından üretilen içerikler açısından eser korumasının mevcut yasal düzenlemeler kapsamında uygulanamayacağı açıktır.

2. Sinematografik Yaratımlarda Üretken Yapay Zekâ ve Geleneksel Eser Sahipliği Modelinin Aşınması

Yapay zekâlı sistemlerin eser sahibi olarak kabul edilmesini hukuken imkânsız kılan kişilik eksikliği, özellikle son dönemde sinematografik üretimde ortaya çıkan yapısal dönüşümün değerlendirilmesinde bir başlangıç noktasıdır. Nitekim üretken yapay zekâlı sistemler, artık yalnızca yardımcı araçlar olmaktan çıkmış ve daha evvel de ifade ettiğimiz gibi senaryo yazımı, sahne kompozisyonu, kamera ve ışık açıları, storyboard üretimi gibi sinema eserinin bir fikir ürünü olarak kabul edilmesinde dikkate alınan tüm yaratıcı unsurlarda doğrudan rol üstlenir duruma gelmiştir. Bu gelişme, sinematografik yaratım sürecinde yaratıcı katkının kaynağını insan merkezli bir yapıdan algoritmik süreçlere doğru kaydırarak³⁰ klasik eser sahipliği modelinin aşındırmaya başlamıştır. Nitekim yapay zekânın giderek daha otonom yaratıcı fonksiyonlar üstlenmesinin, fikri hukukun temelini oluşturan “insan yaratıcı katkısı” ölçütünü yeniden düşünmeyi zorunlu kıldığı; zira yapay zekânın üretim sürecinde insan yaratıcılığıyla yarışabilecek bir düzeye

³⁰ Kürkçüoğlu ve Anadolu, 741-742.

ulaştığı modellerde, üretim sürecinde insan katkısı olsa dahi bu katkının varlığının ve düzeyinin tespit edilmesi giderek zorlaşmaktadır³¹. Bu husus, Avrupa Parlamentosu'nun fikri haklar ve yapay zekâ teknolojilerinin gelişimine ilişkin 2.10.2020 tarihli raporunda da yer verilmiş ve yapay zekâ tarafından üretilen yaratımların telif koruması açısından birtakım yeni zorluklar yarattığı, yapay zekâ destekli insan yaratımları ile doğrudan üretken yapay zekâ tarafından üretilen yaratımlar arasındaki farka da dikkat çekilmek suretiyle vurgulanmıştır³².

Yapay zekâlı sistemlerin kullanımının yaygınlaşmasıyla oluşan bu durumun en önemli sonucu, sinema eserinin yaratıcılık içeren unsurlarını ortaya koyan kişilerin - yönetmen, senaryo yazarı, diyalog yazarı, özgün müzik bestecisi ve animatör- klasik fonksiyonlarının giderek belirsizleşmesidir³³. Yapay zekânın sinematografik bir yaratımda belirleyici yaratıcı kararları insan katkısının göz ardı edilebilir bir düzeyde kaldığı şekilde üretmesi durumunda, bahsi geçen kişilerin eser sahibi olarak kabul edilmelerinin hukuki dayanağı, yani esere hususiyetlerini katmış olmaları olgusu zayıflamakta ve bireysel yaratıcılığın eserin oluşumundaki ağırlığı ortadan kalkmaktadır³⁴.

Bu dönüşüm aynı zamanda fikri hukukta geçerli olan mevcut hak sahipliği statüsünde sinematografik yaratımlar bakımından da bir boşluk yaratmaktadır: Zira yapay zekâlı sistemler, yaratıcı katkının bazen büyük kısmını, bazense tamamını üstlenebilmekte, ancak hukuken hak süjesi olarak tanınmış olmadıklarından eser sahibi statüsüne erişememekte; buna karşılık bahsedilen türden yaratımlarda insan yaratıcı katkısı ise minimum düzeyde kalmakta, hatta bazen yaratım sürecine hiç dahil olmamaktadır³⁵. İşte bu çift yönlü dönüşüm, hem sinematografik yaratımlarda eser

³¹ Ginsburg ve Budiardjo, 344-345.

³² European Parliament Report on Intellectual Property Rights for the Development of Artificial Intelligence Technologies (2020/2015(INI)), 02.10.2020, para. 15, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_EN.pdf, Erişim tarihi: 11.12.2025.

³³ Karş. Ginsburg ve Budiardjo, 345.

³⁴ Ginsburg ve Budiardjo, 355.

³⁵ Karş. European Parliament Report on Intellectual Property Rights for the Development of Artificial Intelligence Technologies (2020/2015(INI)), 02.10.2020, para. 14-16, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_EN.pdf, Erişim tarihi: 12.12.2025.

niteliğinin yeniden düşünülmesini zorunlu kılmakta, hem de sinema eserleri bakımından bağlantılı hak sahiplerinden biri olarak kabul edilmiş olan film yapımcısının konumunu eser sahipliği statüsü gibi daha merkezi bir konuma taşımaktadır. Yapay zekâlı modellerin kullanımı, böylelikle, yaratıcı insan katkısının devreden çıkmasına ve üretim sürecinde finansman sağlama ve organizasyon gibi geleneksel olarak film yapımcısı tarafından gerçekleştirilen katkının durumunu, yaratıcı katkının önüne geçirmektedir. Eser sahipliği ile bağlantılı hak sahipliği biçimindeki klasik ayrımın bulanıklaşması ve mevcut bağlantılı hak sahipliği rejiminin değişimine ilişkin projeksiyonlarımıza çalışmanın ikinci bölümünde yer verilecektir.

II. YAPAY ZEKÂ TARAFINDAN ÜRETİLEN SİNEMATOGRAFİK YARATIMLARDA ESER SAHİPLİĞİNİN VE BAĞLANTILI HAK SAHİPLİĞİNİN DÖNÜŞÜMÜ

A. Genel Olarak

İlk bölümde yaptığımız açıklamalar, tamamen yapay zekâ tarafından üretilen ya da yapay zekânın üretken katkısıyla ortaya çıkan sinematografik yaratımlar bakımından klasik eser sahipliği modelinin giderek yetersiz kalmaya başladığını ortaya koymaktadır. Bu tür yaratımlarda, yapay zekâlı sistemlerin eser sahibi olarak kabul edilmesinin hukuken mümkün olmaması ile insan yaratıcı katkısının asgari düzeye inmesi ya da tamamen ortadan kalkması, telif hukukunun koruma odağını mevcut paradigmaya göre eser ve eser sahibi kavramları üzerinden kurmanın güçleştiğini göstermektedir.

Bu noktada öğretilerde, yapay zekâ destekli üretimlerde insan katkısı ile makine katkısının farklı düzeylerde tezahür edebileceğini ortaya koyan ayrıntılı tipolojiler geliştirilmiştir. Bu bağlamda üretken sistemler üç ana kategori altında incelemekte; yalnızca kullanıcılarının yaratıcı katkılarına yansıtan sistemler “olağan araçlar (*ordinary tools*)” olarak isimlendirilirken; kullanıcı girdisinin asgari düzeyde kaldığı ve çıktının esasen sistemin tasarımcısının yaratıcı tercihlerini yansıttığı sistemler “tam üretken (*fully generative*)”; buna karşılık hem tasarımcı hem de kullanıcı katkısının bir arada bulunduğu sistemler ise “kısmen üretken (*partially generative*)” sistemler olarak sınıflandırılmaktadır. Bu ayrım kapsamında, özellikle kısmen üretken sistemlerde, ne sistem tasarımcısının ne de kullanıcının ortaya çıkan yaratım üzerinde eser sahipliğini

haklı kılacak ölçüde bir yaratıcı planı öngörmesi veya eserin yaratım sürecini belirleyici şekilde kontrol etmesi mümkündür. Bu tür durumlarda ise insan katkısı mevcut olmakla birlikte, bu katkı, yaratıcı planın icrası ve eserin nihai biçiminin ortaya konulmasındaki etkisi yeterli düzeye ulaşmadığından, ortaya çıkan yaratımların “sahipsiz (*authorless*)” olarak nitelendirilmesi söz konusu olabilecektir³⁶.

Çoğunlukla birden fazla kişinin yaratıcı katkısının yanında³⁷ aynı zamanda yaratımın ortaya konulmasını fiilen mümkün kılan başka bazı aktörlerin de (film yapımcısı ve icracı sanatçılar³⁸) varlığının neredeyse bir zorunluluk olarak ortaya çıktığı sinematografik yaratımlar bakımından durumu ele aldığımızda, tartışmayı, yalnızca bu yaratımları kimin yarattığı sorusu üzerinden değil; sinematografik yaratımın ortaya konulmasında ya da daha geniş kesimlere ulaştırılmasında yaratıcı, teknik ya da ekonomik emeği bulunan diğer aktörlerin³⁹ hukuki konumu üzerinden de değerlendirme yapma ihtiyacının doğduğu fark edilecektir.

Gerçekten de yapay zekâ destekli üretim modellerinde yaratıcı kararların giderek artan düzeyde algoritmik süreçler tarafından belirlenmesi, fikri hukukun insan merkezli

³⁶ Bu durumu açıklamak üzere farklı eser türlerinden örnekler yer vermek mümkündür. Örneğin Google tarafından geliştirilen A.I. Duet uygulamasında, kullanıcının sunduğu melodinin yapay zekâlı sistem tarafından analiz edilerek otomatik biçimde bir eşlik hattına dönüştürülmesi sürecinde ne kullanıcının ne de algoritmayı tasarlayanların yapay zekâlı sistem tarafından ortaya çıkarılan müzikal çıktının yaratıcı planını önceden öngörebildiği veya nihai icra üzerinde belirleyici bir kontrol kurabildiği belirtilmektedir. Bu nedenle bahsedilen bu müzikal çıktılar, bir makine tarafından eser niteliği taşıyacak birer yaratım olmaktan ziyade, insan katkısının eser sahipliği için gerekli yoğunluğa ulaşmamış olması sebebiyle eser sahibinden yoksun kalmaktadır. Benzer değerlendirmelerin, kullanıcı girdisi ile algoritmik üretimin iç içe geçtiği diğer yaratım türlerini üretebilen üretici modeller bakımından da geçerli olduğu ifade edilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Ginsburg ve Budiardjo, 433-436.

³⁷ Bkz. Özkan Şahin, 79 vd.

³⁸ Bu kişiler, FSEK m. 80 hükmü ile birlikte, hukukumuz açısından 1961 tarihli İcraçı Sanatçılar, Fonogram Yapımcıları ve Yayın Organlarının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (Roma Sözleşmesi), 1996 tarihli WIPO İcralar ve Fonogramlar Sözleşmesi ve 16.11.1997 tarihli Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği ile de bağlantılı hak sahipleri olarak korunmaktadır. Roma Sözleşmesi 12.07.1995 tarih ve 22341 sayılı Resmi Gazete’de; WIPO İcralar ve Fonogramlar Sözleşmesi ise 14.5.2008 tarih ve 26876 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak iç hukukumuzun parçası hâline gelmiş bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Tamer Soysal, “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunun Tarihsel Gelişimi ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Düzenlenen Cezaî Hükümler,” *Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi* 1, 3 (2005): 643.

³⁹ Comprendre le Droit d’Auteur et les Droits Connexes, Organisation Mondiale de la Propriété Intellectuelle, 27, https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/fr/wipo_pub_909_2016.pdf, Erişim tarihi: 14.11.2025.

eser sahipliği anlayışı ile üretim pratiği arasında bir tutarsızlık meydana getirmektedir. Zira yaratıcı insan katkısının zayıfladığı veya tamamen ortadan kalktığı üretim modellerinde, sinematografik yaratımın ortaya konulmasında belirleyici konuma gelen unsurun, bireysel yaratıcı tercihlerden ziyade üretim sürecinin organizasyonu, finansmanı ve kontrolü olduğu görülmektedir. Bu durum, film yapımcısının hukuki konumunun, yalnızca bağlantılı haklar çerçevesinde değil, yapay zekâ üretimi sinematografik yaratımların fiilen olanaklı hâle getirilmesindeki merkezi rolünün de dikkate alınarak yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Diğer yandan, yapay zekâ tarafından üretilen sinematografik yaratımlarda gerçek kişi icracıların yer aldığı durumlarda, hâlihazırda geçerli kabul edilen düşüncenin⁴⁰ aksine yaratımın eser niteliği taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın bu icraların özgün icralar olarak kabul edilebildikleri noktada bağlantılı haklar kapsamında korunması gerektiği düşüncesi de giderek önem kazanmaktadır. Bu yaklaşım, korumanın odağını eser kavramından icranın kendisine ve bu icranın görsel-işitsel bir tespitle (*audiovisual fixation*)⁴¹ somutlaşmasına yönlendirmektedir. Uluslararası telif hukuku tartışmalarında da icracı sanatçıların korunmasına ilişkin yaklaşımın giderek icranın kendisine ve bu icranın görsel-işitsel bir tespitle somutlaşmasına odaklandığı görülmektedir. Bu yaklaşım, korumanın temel amacının icracı sanatçının ortaya koyduğu kişisel yorum ve sanatsal katkının korunması olduğu düşüncesi ile temellendirilebilir⁴².

B. Yapay Zekâ Tarafından Üretilen Sinematografik Yaratımlarda Film Yapımcısının Konumu

1. Genel Olarak Film Yapımcısı Kavramı

Bilindiği üzere film yapımcısı, bir sinema eseri için gerekli finansal kaynağı sağlayan, muhtemel ekonomik riskleri üstlenen, filmde görev alacak ekibi bir araya

⁴⁰ Azra Arkan, *Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005), 33; Kılıçoğlu, 200, 206.

⁴¹ WIPO Beijing Treaty on Audiovisual Performances (2012) Art. 2(b), <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/295838>, Erişim tarihi: 14.11.2025.

⁴² WIPO, *Understanding Copyright and Related Rights*, Geneva: WIPO Publication No. 909, 2016, 27–29, https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_909_2016.pdf, Erişim tarihi: 06.03.2026.

getiren ve yapım sürecinin tamamında sorumluluk üstlenen kişidir⁴³. Bu bakımdan yapımıcının sinema eserine katkısı yaratıcı bir katkı değil, ekonomik ve organizasyonel bir katkıdır⁴⁴. Film yapımıcısı esasen, kazanç sağlamaya uygun bir filmin ortaya konulması maksadıyla, yönetmenin belirlenmesinden senaryo ve diyalog yazarlarının seçimine, oyuncuların tespitinden teknik personelin tayinine, filmin çekilmesi için gerekli araç, mekân ve finansal kaynağın sağlanmasından yapıma ilişkin her türlü sözleşmenin yapılmasına kadar birçok görev üstlenir⁴⁵. Fikri hukukta klasik kabule göre, bağlantılı hak sahibi olarak kabul edilebilecek olan film yapımıcıları, sinema eseri yapımıcılarıdır; zira daha evvel de değindiğimiz üzere bağlantılı hak sahipliğinden bahsedebilmek için her şeyden evvel eser niteliği taşıyan bir fikri yaratım mevcut olmalıdır. FSEK m. 84/3 hükmünde düzenlenen ve eser niteliği taşımayan yaratımların tespitini gerçekleştiren yapımıcıların ise ancak haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması mümkündür⁴⁶. FSEK’te film yapımıcısının tanımına yer verilmemiş olmakla beraber m. 13/3 ve m. 80/1 hükümleri birlikte ele alındığında, film yapımıcısının filmin ilk tespitini gerçekleştiren kişi olduğu sonucuna varmak olanaklıdır⁴⁷.

FSEK’te film yapımıcısının tanımına yer verilmemiş olmakla beraber m. 13/3 ve m. 80/1 hükümleri birlikte ele alındığında, film yapımıcısının filmin ilk tespitini gerçekleştiren kişi olduğu sonucuna varmak olanaklıdır. Her ne kadar film yapımıcısı hukukumuzda eser sahibi olarak kabul edilmemekte ve esasen bağlantılı hak sahibi sıfatıyla korunmakta ise de sinematografik üretimin finansmanı ve organizasyonunu üstlenen aktör olarak yapımıcının, eserin ekonomik dolaşıma katılmasında ve mali hakların fiilen kullanılmasında merkezi bir konuma sahip olduğu görülmektedir. Nitekim sinema eserlerinin üretim pratiğinde mali hakların kullanımı ve işletilmesi çoğu durumda yapımıcı aracılığıyla gerçekleşmektedir.

⁴³ Jordan S. Hatcher, “Are Auteurs Really All That Special?,” *Boston College Intellectual Property & Technology Forum*, 2006, 3-4, www.heinonline.org, 10.03.2015; Klett, Sonntag ve Wilske; 69; Özkan Şahin, 96-97.

⁴⁴ Özkan Şahin, 97; Öztan, 742.

⁴⁵ Öztan, 742-743.

⁴⁶ Arkan, 201; Kılıçoğlu, 206.

⁴⁷ Özkan Şahin, 97.

Karşılaştırmalı hukukta da sinematografik yaratımlar bakımından film yapımcılarının güçlü bir hukuki konuma sahip olduğu görülmektedir. Nitekim Fransız fikri mülkiyet hukukunda sinema eserlerine ilişkin sözleşme rejimi çerçevesinde film yapımcısına eserin mali haklarının kullanımında merkezi bir rol tanınmıştır⁴⁸. Alman telif hukukunda ise film yapımcısı bağımsız bir bağlantılı hak sahibi olarak kabul edilmiş ve film tespitleri üzerinde geniş kapsamlı mali haklarla donatılmaktadır⁴⁹. Bu yaklaşımlar, sinematografik üretim sürecinin organizasyonu ve ekonomik riskinin üstlenilmesi olgusunun telif hukuku bakımından önemli bir bağlantı noktası oluşturduğunu göstermektedir.

Bu noktada özellikle vurgulanmalıdır ki film yapımcısına tanınan hakların hukuki dayanağı, eser sahibinin haklarında olduğu gibi yaratıcı katkı değildir. Film yapımcısının hukuki konumu esasen sinematografik üretimin mümkün hâle gelmesini sağlayan tespit, organizasyon ve finansman faaliyetlerine dayanmaktadır. Sinema eserinin üretimi, çok sayıda teknik ve sanatsal unsurun bir araya getirilmesini gerektiren karmaşık bir süreç olduğundan, bu sürecin ekonomik riskini üstlenen ve üretimin gerçekleştirilmesini sağlayan aktör olarak film yapımcısı telif sistemi içinde ayrı bir koruma kategorisi olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle film yapımcısının hakları, klasik anlamda yaratıcı katkıya değil, sinematografik üretimin gerçekleştirilmesini sağlayan yatırım ve organizasyon olgusuna dayanmaktadır.

Karşılaştırmalı hukukta da film yapımcısının haklarının yaratıcı katkıdan ziyade ekonomik ve organizasyonel bağlara dayandırıldığı görülmektedir. Nitekim Avrupa Birliği Adalet Divanı da *Luksan v. van der Let*⁵⁰ kararında sinema eserlerinin üretiminde film yapımcısının ekonomik ve organizasyonel rolüne dikkat çekmiş ve sinematografik

⁴⁸ Code de la propriété intellectuelle Art. L132-24 için bkz. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006279002/2016-07-09, Erişim tarihi: 06.03.2026.

⁴⁹ § 94 UrhG için bkz. https://www.gesetze-im-internet.de/urhg/_94.html, Erişim tarihi: 06.03.2026.

⁵⁰ “...the producer, as the person responsible for the investment necessary for the production of that work...” Bkz. Court of Justice of the European Union, *Luksan v. van der Let*, C-277/10, 9 February 2012, para. 92, <https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document?source=document&docid=119322&doclang=EN>, Erişim tarihi: 06.03.2026.

üretimin yüksek düzeyde yatırım ve organizasyon gerektiren yapısı nedeniyle mali hakların kullanımında yapımcıların merkezi bir konuma sahip olmasının sistemin işleyişi bakımından önem arz ettiğini vurgulamıştır.

2. Yapay Zekâ Tarafından Üretilen Sinematografik Yaratımlarda Film Yapımcısının Konumundaki Dönüşüm ve Çözüm Önerimiz

Yukarıda kısaca ortaya koymaya çalıştığımız üzere, yapay zekâ tarafından üretilen sinematografik yaratımlarda eser sahipliği statüsünün belirsizleşmesi veya tamamen ortadan kalkması, fikri hukukta korumanın odağının hangi aktöre yöneltileceği sorusunu -şimdilik- teorik düzeyde de olsa akla getirmektedir. Sinematografik yaratımlar söz konusu olduğunda bu soruya verilebilecek en muhtemel yanıt film yapımcısıdır. Zira yapay zekâlı üretken modellerin ortaya koyduğu yaratımlarda, yaratıcı kararların önemli bir kısmı algoritmik süreçler tarafından belirlenirken, bu süreçlerin tasarlanması, finanse edilmesi, organize edilmesi ve çıktının sinematografik bir ürün hâline getirilmesi büyük ölçüde film yapımcısının kontrolünde ve onun aracılığıyla gerçekleşen süreçlerdir.

Yapay zekâ tarafından üretilen veya yapay zekânın belirleyici ölçüdeki yaratıcı katkısıyla ortaya çıkan sinematografik yaratımlarda, yaratıcı insan katkısının zayıflaması ya da tamamen ortadan kalkması, film yapımcısının bahsedilen bu geleneksel konumunda değişikliğe yol açmaktadır. Bu tür üretim modellerinde film yapımcısı, yalnızca ekonomik riski üstlenen veya teknik organizasyonu sağlayan bir aktör olmaktan çıkarak, sinematografik yaratımın fiilen mümkün hâle gelmesini sağlayan merkezi unsur hâline gelmektedir. Bu tür yaratımlarda korumanın odağının, üretim sürecini mümkün kılan kişilik sahibi aktöre yönelmesinin tutarlı olduğu söylenebilir. Esasen bu durum, hukukun ekonomik dolaşımı düzenleme ve öngörülebilirlik sağlama işlevleriyle de uyumludur. Yapay zekâ yaratımlarında yaratıcı insan katkısının devreden çıkmış olması, yaratım üzerinde hak süjesi olarak kabul edilebilecek yegâne kişinin⁵¹ film yapımcısı olması ihtimaline yol açmaktadır. Dolayısıyla yaratıcı gerçek kişilerin yokluğunda, üretimi olanaklı kılan ve sürece ilişkin riskleri üstlenen kişilik sahibi aktör olan film yapımcısı merkezi bir konuma gelmektedir. Örneğin yapay zekâ tarafından üretilen bir kısa film

⁵¹ Eser sahipliği statüsü yalnız gerçek kişilere tanınmış olmasına karşın; film yapımcısının bir gerçek ya da tüzel kişi olması mümkündür. Bkz. Öztan, 743.

projesinde yapımcı, kullanılacak üretken yapay zekâ modelini seçmekte, sistemin eğitim verisini belirlemekte, üretim parametrelerini ayarlamakta ve ortaya çıkan çıktıyı sinematografik bir yapıya dönüştürmektedir. Bu durumda yaratım sürecinin yönlendirilmesi, finansmanı ve nihai ürünün ortaya konulması fiilen yapımcının kontrolünde gerçekleşmekte; böylelikle yapımcı, sinematografik üretimin merkezindeki aktör durumuna gelmektedir.

Telif hukuku açısından -en azından şimdilik- olağandışı olarak kabul edebileceğimiz yapay zekâya dayanan üretim modelleri açısından istisnai nitelik taşımak üzere Anglo-Amerikan telif hukukunda geçerli olan *work made for hire*⁵² doktrininin yola çıkılarak benzer bir çözüm önerilebilir⁵³. Bu doktrin esasen, farklı şekillerde ortaya çıkabilmekle beraber, bir sözleşme dairesinde üretilen eserlerde eser sahipliği statüsünün, eseri bizzat yaratmış olan kişiye değil, sözleşme ilişkisi içinde eseri ürettiren kişiye tanınmasına ilişkindir⁵⁴ ve eser sahibinin belirlenmesinde genel prensip olan yaratma ilkesinin bir istisnası olarak ortaya çıkmaktadır⁵⁵. Elbette bu doktrin, doğrudan doğruya yapay zekâ yaratımlarına uygulanmak üzere getirilmiş bir model değildir; bilakis, hukuken kişilik sahibi olan bir kimsenin bir sözleşme ilişkisi çerçevesinde ürettiği bir eser

⁵² Kavram hakkında bkz. Paul Goldstein ve Bernt Hugenholtz, *International Copyright: Principles, Law and Practice*, 2nd Edition, (Oxford: Oxford University Press, 2013), 254 vd.

⁵³ Güçlütürk ve Cankat, bu doktrini, genel olarak tüm eser türleri bakımından, yapay zekâ yaratımlarında eser sahipliği statüsünün belirlenmesinde “esere hususiyetini katma” unsurunun yerine kontrol odaklı yeni bir model önerisi olarak ileri sürmektedir. Güçlütürk ve Cankat, 215 vd.

⁵⁴ Güçlütürk ve Cankat, 216; Shlomit, Yanisky-Ravid, “Generating Rembrandt: Artificial Intelligence, Copyright, and Accountability in the 3A Era -The Human-like Authors are Already Here- A New Model,” *Michigan State Law Review*, The 2017 Visionary Article in Intellectual Property Law, (24 April 2017): 708 vd.. https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1955&context=faculty_scholarship, Erişim tarihi: 14.12.2025.

⁵⁵ Hukukumuzda, istihdam ilişkileri çerçevesinde ortaya konulmuş eserlere uygulanmak üzere getirilmiş olan FSEK m. 18/2 hükmü, *work made for hire* doktrini ile benzerlik göstermekle beraber, bu düzenleme aslında istihdam edene, istihdam edilenin istihdam ilişkisi kapsamında ürettiği eserler üzerinde eser sahipliği tanımamakta; aksi sözleşmeden veya işin mahiyetinden anlaşılmadıkça eser üzerindeki mali hakların istihdam eden tarafından kullanılacağını ifade etmektedir. Söz konusu hüküm şöyledir: “Aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça; memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılır. Tüzel kişilerin uzuvları hakkında da bu kural uygulanır.” FSEK m. 18/2 hükmü hakkında detaylı bilgi için bkz. Ateş, 307 vd.

üzerinde, hukuken kişi statüsünde bir eser sahibi mevcut olmasına karşın, eser sahipliğinin bir başkasına tanınmasına olanak veren bir uygulamadır.

Yapay zekâ tarafından üretilen sinematografik yaratımlarda, yaratım sürecinin organizasyonunu ve ekonomik risklerini üstlenen kişi olan film yapımcısına yaratım üzerinde tanınacak statü, hukukumuzda eser ile eseri yaratan kişi arasında kurulan fikri bağlantıya en yakın bağ olarak, yaratıcı insan katkısının mevcut olmadığı durumlar için işlevsel görünmektedir. Böylelikle, yapay zekâ tarafından üretilen yaratımlar da telif sisteminin dışına atılmamış olacak⁵⁶ ve eser ile eser sahibi arasında hususiyet unsuruyla kurulan bağın yerini, getirilecek özel bir düzenlemeyle⁵⁷ organizasyona verilmiş olan çaba ve kontrol unsuru alacaktır.

Bu noktada *common law* sistemine ait *work made for hire* doktrini, yapay zekâ üretimi sinematografik yaratımlar bakımından yalnızca karşılaştırmalı bir örnek değil, hukuk süjesi yaratıcının yokluğunda hukuken benimsenebilecek genel bir çözüm mantığını yansıtmaktadır. Her ne kadar söz konusu doktrin, Türk hukuku bakımından doğrudan uygulanabilir nitelikte olmasa da, yapay zekâlı sistemlerin hukuken kişi olarak kabul edilmediği ve gerçek kişi eser sahiplerinin yaratım sürecinde büyük ölçüde devreden çıktığı, ancak buna rağmen ortada dolaşıma katılan ve ekonomik bir değer taşıyan bir yaratımın söz konusu olduğu hâllerde, eser sahipliği statüsüne benzer bir statünün film yapımcısına tanınmasını mümkün kılan ve söz konusu yaratımlar üzerinde telif hukuku bakımından bir boşluğun ortaya çıkmasının önüne geçebilecek böyle bir yaklaşım, telif hukukunun işlevsel gerekleriyle uyumlu görünmektedir.

Bununla birlikte, yapay zekâ tarafından üretilen sinematografik yaratımlarda eser sahipliği statüsünün *work made for hire* doktrininden esinlenerek film yapımcısına tanınmasına yönelik bu çözüm önerisi, elbette klasik telif paradigması içinde birtakım eleştirilere de açıktır. Her şeyden evvel böyle bir çözüm, pek tabii telif hukukunun tarihsel olarak insana ait yaratıcılığı ve bireysel özgünlüğü merkeze alan yapısıyla uyumsuzluk

⁵⁶ Güçlütürk ve Cankat, 218.

⁵⁷ Elbette bu yönde bir düzenlemenin, FSEK m. 18/2 hükmünde bir değişikliğe gidilerek yapılması da olanaklıdır. Özellikle yapay zekâ kullanımının bir istihdam ilişkisi kapsamında gerçekleştirildiği durumlarda da FSEK 18/2 hükmünün uygulanacağı yönünde bir düzenleme yapılarak bu yaratımlar üzerindeki mali hakların da istihdam eden tarafından kullanılabilmesine imkân verilebilir.

içerisindedir. Yaratıcı insan katkısının hiç bulunmadığı veya minimum düzeyde kaldığı yaratımlarda dahi, eser sahipliği statüsünün yaratıcı katkısı söz konusu olmayan bir aktöre tanınması, telif hukukunun temellerinin ekonomik organizasyon lehine dönüştüğü yönünde eleştirilere yol açabilir. Ayrıca bu yaklaşım, film yapımcısının yaratım süreci üzerindeki fiilî kontrolünün her somut olayda aynı yoğunluk düzeyinde bulunmayabileceği ihtimalini göz ardı etme eğilimine yol açarak, hak sahipliğinin soyut bir şekilde belirlenmesi riskini de beraberinde getirebilir. Nihayet, böyle bir hak rejiminin kabul edilmesinde yapay zekâ destekli yaratımlarda insan katkısının tamamen ortadan kalktığı varsayımından hareket edilmesi, pratikte insan müdahalesinin farklı düzeylerde devam ettiği karma karakterli yaratımlar açısından, üretime sınırlı da olsa yaratıcı katkı sunmuş olan kimselerin hukuki konumunu zayıflatma tehlikesi içermektedir. Tüm bu gerekçelerle, yapay zekâ üretimi sinematografik yaratımlar bakımından film yapımcısının merkezileşen konumunu sınırlı hâller için de olsa hukuken de merkeze taşıyacak bu türden bir çözümün istisnai ve sınırları dikkatle belirlenmiş dar bir çerçevede değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Bu nedenle, yukarıda ifade etmeye çalıştığımız tüm sınırlamalara rağmen, film yapımcısının eser sahipliğine yaklaşan bir hukuki statüyle donatılması, yapay zekâ tarafından üretilen sinematografik yaratımlar bakımından telif hukukunda ortaya çıkabilecek koruma boşluğunu (*protection gap*)⁵⁸ gidermeye yönelik işlevsel bir çözüm olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte böyle bir yaklaşımın, telif hukukunun tarihsel olarak insan yaratıcılığını ve bireysel özgünlüğü merkeze alan paradigmasıyla belirli ölçüde gerilim yarattığı açıktır. Bu nedenle, film yapımcısına tanınabilecek böyle bir statünün, yalnızca yaratım sürecinde gerçek kişi eser sahiplerinin belirleyici yaratıcı katkısının bulunmadığı veya insan katkısının teknik ya da tali nitelikte kaldığı, buna karşılık sinematografik üretimin organizasyonu ve ekonomik riskinin belirgin biçimde film yapımcısı tarafından üstlenildiği istisnai üretim modelleri bakımından düşünülmesi kanaatimizce daha isabetlidir. Bu nedenle böyle bir çözümün genel bir eser sahipliği

⁵⁸ Üretken yapay zekâ çıktılarının hak sahipliği konusunda belirsizlik ve koruma boşlukları yaratma potansiyeli hakkında bkz. European Parliament, *Generative AI and Copyright: Training, Creation, Regulation*, Study requested by the JURI Committee (Brussels, 2025), 16–18, 30–32, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/774095/IUST_STU\(2025\)774095_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/774095/IUST_STU(2025)774095_EN.pdf), Erişim tarihi: 13.03.2026.

modeli olarak değil, yapay zekâ üretimi sinematografik yaratımlar bakımından ortaya çıkabilecek normatif boşlukların giderilmesine yönelik sınırlı ve geçici bir çözüm olarak görülmesi daha uygun olacaktır.

C. Yapay Zekâ Üretimi Sinematografik Yaratımlarda İcracı Sanatçının Durumu

Fikri hukuk sistematığı içerisinde, bir icranın ve icracı sanatçının FSEK kapsamında korunabilmesi, özgün biçimde icra edilen yaratımın eser niteliği taşımasına bağlıdır⁵⁹. Bir başka deyişle, bir icranın FSEK kapsamında bağlantılı hak korumasından yararlanabilmesi, onun, eser niteliğindeki bir fikri ürünün, esere kişisel özelliklerini katarak onu sanatsal ve orijinal bir biçimde yorumlamasına bağlıdır. Bu husus FSEK m. 80/1-1 hükmünde, “*Eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek kaydıyla ve eser sahibinin izniyle bir eseri özgün bir biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden sanatçıların, ... aşağıda belirtilen komşu hakları vardır.*” denilerek açıkça ifade edilmiştir. Bu yaklaşım, bağlantılı hakların eser merkezli telif sistemiyle kurduğu tamamlayıcı ilişkiye dayanmakta ve icracı sanatçının hukuki konumunu, diğer bağlantılı hak sahipleri bakımından da olduğu gibi, eser kavramı ve eser sahipliği statüsü üzerinden tanımlamaktadır.

Mevcut düzenlemeler çerçevesinde yapay zekâlı sistemler tarafından ortaya konulan yaratımların eser niteliğinin kabul edilememesi, bu yaratımları icra eden insan icracıların icralarının, her ne kadar yorum, beden dili, ses kullanımı, sanatsal ifade biçimleri gibi yaratıcı insan katkısını ve özgünlüğünü içeriyor olsa da bağlantılı hak korumasının dışında kalmasına yol açmaktadır. İcraların korunmasının icra edilen ürünün eser niteliğine sıkı sıkıya bağlı kabul edilmesi, bazı kimselere bağlantılı haklar tanınmasının temelinde yatan insan emeğini koruma amacının zayıflamasına yol açabilir.

⁵⁹ Günsu Ateş, *Bağlantılı Hakların Korunması*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023), 69; K. Emre Gökyayla, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’na Göre İcracı Sanatçı Kavramı ve İcracı Sanatçının Hak Sahibi Olmasının Şartları,” *Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan C. I*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009), 752, 757; Özkan Şahin, 107-108. Buna karşılık, icra edilen eserin FSEK kapsamında korunmakta olup olmaması önem arz etmemektedir. Örneğin, sahibinin ölümünün üzerinden 70 yıl geçmiş ve eserin koruma süresi dolmuş olabilir. Buna rağmen, özgün icra korumadan yararlanır. Bkz. Arkan, 50; Ateş, *Bağlantılı Hak*, 70; Ayiter, 75. Ayrıca bkz. Sam Ricketson ve Jane C. Ginsburg, *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*, 3rd Edition, (Oxford: Oxford University Press, 2022), 1206 vd.

Bu noktada, icracı sanatçının, eser niteliği taşımayan bir yaratımı kendi özgün icrasıyla yorumlaması ihtimalini göz önünde bulunduran bazı yazarlar, böyle bir durumda bağlantılı hak korumasının, esasında eseri değil; icracı sanatçının özgün, orijinal ve kişisel nitelikteki icrasını temel aldığı savıyla ve hakkaniyet düşüncesiyle, yine de korumaya mazhar olması gerektiği yönünde görüşler ileri sürmüştür⁶⁰. Bu görüşler esasen, yapay zekâ ürünleri özelinde ileri sürülmüş görüşler olmamakla beraber, yapay zekâ yaratımlarında da bağlantılı hak korumasının gerekli olup olmadığı meselesi açısından yol gösterici niteliktedir. Burada asıl konumuzu teşkil eden yapay zekâ üretimi sinematografik ürünlerde dahi insan icracıların özgün icralarının korunmasının bir gereklilik olarak ortaya çıkıp çıkmadığı sorusu, bağlantılı hak rejiminin amaç ve işlevi bağlamında ele alınmalıdır.

Tamamı yapay zekâ tarafından üretilen veya yapay zekânın belirleyici katkısıyla ortaya çıkan yaratımlarda, icra edilen ürünün eser niteliğinin kabul edilmemesinin, doğrudan doğruya icranın korunmasına engel teşkil edeceği kabulüne yol açması, her şeyden evvel, bir yaratımı kendi özgün icrasıyla, bir başka deyişle performansta yer verdiği yorum, vücut dili, tempo, vurgu, ses kullanımı ve sanatsal ifade biçimiyle kişisel ve ayırt edici biçimde ortaya koymuş olan icracının bu emek ve çabasının korunmaması biçiminde hakkaniyetsiz bir netice doğuracağı açıktır.

Günümüzde yapay zekâ ürünü bir şarkının bir icracı tarafından özgün biçimde yorumlanması, yapay zekâ ürünü bir edebiyat eserinin bir performans sanatçısı tarafından özgün biçimde seslendirilmesi gibi olgularla sıklıkla karşılaşılabilmekte ve bu türden icralar fiilen piyasada dolaşıma girmekte, ekonomik bir kazanç kaynağı olabilmekte ve hatta hukuki uyumsuzluklara dahi konu olabilmektedir. Buna rağmen, icra edilen yaratımın eser niteliği taşınamaması, insan icracı tarafından ortaya konulan performansın, içerdiği yaratıcı insan emeğine rağmen, hukuki korumadan yoksun kalması sonucunu doğurmaktadır. Bu noktada, icracı sanatçılara bağlantılı hak korumasının tanıyan düzenlemelerin koruma amacının yeniden geniş biçimde yorumlanması veya bir adım

⁶⁰ Bu korumanın bağlantılı hak koruması mı olması gerektiği; yoksa icranın ayrı bir eser olarak mı kabul edilmesi gerektiği hususunda tam bir netlik yoktur. Bkz. Savaş Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2012), 161; Veysel Başpınar ve Doğan Kocabey, *İnternette Fikri Hakların Korunması*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2007), 135.

öteye gidilerek icraların, icra edilen yaratımın hukuki niteliğinden ziyade icranın özgünlüğü ölçüt alınarak korunabilmesine yönelik bir düzenleme getirilmesinin değerlendirilmesi önerilebilir.

Bu tartışmanın pratik önemini somutlaştırmak amacıyla şu örnek üzerinde durulabilir: Yapay zekâlı bir sistem tarafından senaryosu, sahne akışı ve kamera yönergeleri tamamen otomatik olarak oluşturulmuş, mevcut hukuk düzeni bakımından eser niteliği tanınmayan bir sinematografik yaratımın çekildiğini ve bir yapımcı tarafından tespit edildiğini varsayalım. Böyle bir yapımda bir gerçek kişi oyuncu, yapay zekâ tarafından belirlenen sahne yönergeleri doğrultusunda rol almış olmakla birlikte, icrası esnasında beden dili, ses tonu, mimik kullanımı ve sahneye özgü yorumuyla karaktere kişisel ve ayırt edici bir ifade kazandırmaktadır. İcra edilmiş olan yaratımın eser statüsünde kabul edilmemesi, icranın özgünlüğünü ve icracının kişisel katkı ve emeğini ortadan kaldırmamaktadır. Böyle bir icranın bağlantılı haklar kapsamında korunmaması hâlinde, icracı sanatçı yalnızca soyut bir hukuki statüden değil, aynı zamanda FSEK m. 80 hükmüyle icracı sanatçıya özel olarak tanınmış bir dizi somut haktan da yoksun kalacaktır. Her şeyden önce icracı, icrasının görsel-ışitsel tespiti üzerinde çoğaltma, yayma, temsil, umuma iletim ve yeniden iletim hakları olarak sayılmış olan mali haklar⁶¹ bakımından herhangi bir talepte bulunamayacak; icranın dijital platformlarda sınırsız biçimde dolaşıma sokulması karşısında fikri hukuk yönünden korumasız kalacaktır. Bunun yanında icracı, adının belirtilmesi veya icrasının bağlamından koparılıp değiştirilmesi, bozulması ya da itibarı zedeleyecek biçimde kullanılması hâllerinde başvurabileceği manevi hak korumasının da dışında bırakılmış olacaktır⁶². Bu anlamda icracı sanatçı yalnızca genel hükümlere göre koruma talep edebilecektir. Böyle bir durum, fikri hukukun yaratıcı insan emeğini koruma amacına tamamen aykırı olup yapay zekâ tarafından üretilmiş bir yaratım üzerinde gerçekleşmiş olsa dahi insan icracının özgün sanatsal yorumunu telif sisteminin tamamen dışında bırakacak ve insan emeğinin korunması amacıyla ortaya çıkmış olan bağlantılı haklar rejiminin işlevini zayıflatacaktır.

⁶¹ Kılıçoğlu, 257 vd.

⁶² Kılıçoğlu, 255-257.

Bu çerçevede sinematografik yaratımlar özelinde insan icracıların icralarının korunup korunmaması meselesi, bağlantılı hakların eser merkezli yapısının yapay zekâ yaratımları bakımından sürdürülebilir olup olmadığı sorusu çerçevesinde ele alınmalıdır. Zira yapay zekâ tarafından önceden belirlenmiş senaryo, diyaloglar, sahne yönergeleri, teknik talimatlar veya müzik besteleri doğrultusunda gerçekleştirilen icralarda dahi icracının orijinal sanatsal katkısını dışlamak olanaklı değildir. Dolayısıyla yapay zekâ destekli sinematografik yaratımlarda özgün icra ölçütü, icra edilen yaratımın eser niteliğine bağlı bir koşul olmaktan çıkarılıp, icracının performans sırasında ortaya koyduğu kişisel ve sanatsal katkının varlığına odaklanan işlevsel bir ölçüt olarak yeniden yorumlanmalıdır.

Burada ayrıca belirtmelidir ki, icracı sanatçılara tanınan korumanın icra edilen ürünün eser niteliğinden bağımsız olarak tanınması yönündeki performans merkezli bu yaklaşıma, bazı eleştiriler ileri sürülebilir. Her şeyden evvel bu yaklaşımın, bağlantılı hakların tarihsel olarak eser merkezli telif sistemini tamamlayan bir koruma kategorisi olarak ortaya çıkmış olması olgusuyla gerilim içinde bulunduğu açıktır. Zira icranın korunmasının icra edilen ürünün eser niteliğinden tamamen bağımsız hâle getirilmesi, bağlantılı haklar ile eser sahipliği arasındaki geleneksel sistematik ilişkinin zayıflamasına yol açabilir ve telif hukukunda koruma alanının gereğinden fazla genişlemesi sonucunu doğurabilir. Bunun yanında, konuya ilişkin Roma Sözleşmesi, WIPO Performances and Phonograms Treaty ve Beijing Treaty gibi uluslararası metinler incelendiğinde de icracı sanatçıların “eser” icrası üzerinden tanımlandığı görülmektedir⁶³.

⁶³ International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations (Rome Convention) (1961) Art. 3(a): “... *“Performers” means actors, singers, musicians, dancers, and other persons who act, sing, deliver, declaim, play in, or otherwise perform literary or artistic works; ...*” <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/international-convention-protection-performers-producers-phonograms-and-broadcasting-organizations>, Erişim tarihi: 12.03.2026.

WIPO Performances and Phonograms Treaty (1996) Art. 2(a): “... *“performers” are actors, singers, musicians, dancers, and other persons who act, sing, deliver, declaim, play in, interpret, or otherwise perform literary or artistic works or expressions of folklore; ...*” https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_227.pdf, Erişim tarihi: 12.03.2026.

WIPO Beijing Treaty on Audiovisual Performances (2012) Art. 2(a): “... *“performers” are actors, singers, musicians, dancers, and other persons who act, sing, deliver, declaim, play in, interpret, or otherwise perform literary or artistic works or expressions of folklore; ...*” Bkz. <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/295838>, Erişim tarihi: 12.03.2026.

Bununla birlikte uluslararası fikri mülkiyet hukukunun gelişimi incelendiğinde, icracı sanatçıların korunmasının giderek icranın kendisine ve bu icranın görsel-işitsel bir tespit aracılığıyla somutlaşmasına odaklanan bir yaklaşım doğrultusunda şekillendirilmesi ihtiyacı yukarıda da açıklanmaya çalışıldığı üzere göz ardı edilmemesi gereken bir ihtiyaçtır. Bu bağlamda gerek mevcut iç hukuk düzenlemelerinde gerekse Roma Sözleşmesi, WIPO Performances and Phonograms Treaty ve Beijing Treaty gibi uluslararası metinlerde yer alan konuya ilişkin hükümler, icracı sanatçıların haklarını performansa dayalı olarak ve icracı sanatçının kişisel yorumunu ve sanatsal katkısını olabildiğince geniş biçimde ve özgün performansları koruma dışı bırakmayacak şekilde amaçsal olarak yorumlanmalıdır. Nitekim günümüzde icraların korunmasının yalnızca icra edilen yaratımın eserin niteliği taşımasına indirgenmemesi ve icracı sanatçının ortaya koyduğu özgün performansa telif sistemi içinde bağımsız bir değer atfedilmesi gerekliliğinin, özellikle yapay zekâ yaratımlarının özgün icralarının yaygınlaşması karşısında göz ardı edilemeyeceği kanaatimizce açıktır.

SONUÇ

Yapay zekâ teknolojilerinin yaratıcı üretim süreçlerinde giderek daha belirleyici hâle gelmesi, fikri mülkiyet hukukunun temel kavramlarını yeniden düşünmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu kavramların başında ise eser, eser sahipliği ve bağlantılı hak sahipliği kavramları gelmektedir. Özellikle sinematografik yaratımlar alanında üretken yapay zekâ modellerinin ulaştığı teknik kapasite, yaratıcı kararların insan iradesinden büyük ölçüde bağımsız biçimde algoritmik süreçler tarafından alınabildiği yeni bir üretim pratiğini ortaya çıkarmıştır. Bu gelişmeler, teorik bir tartışma alanı olmaktan öteye geçerek fiilen dolaşıma giren, sektörel düzeyde ekonomik bir karşılığı bulunan sinematografik yaratımların ortaya çıkmasını olanaklı hâle getirmiş; bunun bir sonucu olarak ise esasen fikri hukukun konusu dışında kalan, ancak çeşitli biçimlerde koruma kapsamına alınmaya çalışılan gri bir alan oluşmuştur. Bu çerçevede, yapay zekâ çağında sinema sektörünün nasıl dönüşeceği kadar, bu dönüşüm karşısında fikri hukukun koruma ekseninin nasıl yeniden konumlandırılacağı sorusunu da gündeme getirmektedir.

Bu kapsamda çalışmanın ilk bölümünde, yapay zekâ tarafından üretilen sinematografik yaratımların mevcut hukuk düzeni içinde eser olarak kabul edilmelerinin, özellikle hususiyet unsurunun insanî özgünlükle özdeşleştirilmesi ve yapay zekâlı sistemlerin hukuken kişi olarak tanınmamış olması nedeniyle mümkün olmadığı hususlarına vurgu yapılmıştır. Türk hukukunda olduğu gibi karşılaştırmalı hukukta da eser sahipliği statüsünün yaratma ilkesi çerçevesinde yalnızca gerçek kişilere özgülenmiş olması, yapay zekâ tarafından insan katkısı bulunmaksızın ya da asgari düzeyde insan katkısıyla üretilen yaratımların telif koruması dışında kalmasına yol açmaktadır. Bu durum, sinematografik üretimde yaratıcı katkının insandan yapay zekâyâ kaymaya başladığı güncel üretim modelleri karşısında, eser ve gerçek kişi eser sahibi merkezli klasik telif paradigmasının yetersiz kalmaya başladığının ve telif korumasının odağına eseri kimin yarattığı sorusunun alınmasının güçleştiğinin göstergesidir.

Bu bağlamda çalışmanın ikinci bölümünde ise film yapımcısının, yapay zekâ üretimi sinematografik yaratımlarda üstlendiği rolün, klasik bağlantılı hak sahipliği anlayışının ötesine geçerek, fiilen eser sahipliğine yaklaşan merkezi bir konuma yaklaştığı; zira bu tür yaratımlarda eser sahibi olarak kabul edilebilecek hukuken kişilik sahibi bir öznenin söz konusu olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, ortada eser statüsünde bir yaratım bulunmamasına rağmen, yine de sektörde dolaşıma dahil olan ve ekonomik anlamda değerlendirilmeye elverişli, çalışmada da değinildiği üzere icra edilmeye elverişli bir ürünün mevcut olması ve bu ürünün ortaya konulmasında finansal, ekonomik ve organizasyonel katkısı bulunan, hukuken kişilik sahibi bir özne olarak film yapımcısının hâlen devrede bulunmasının bir tezahürüdür. Bu bakımdan, yaratıcı insan katkısının söz konusu olmadığı yahut asgari bir düzeyde kaldığı istisnai hâllerde, film yapımcısına eser sahipliğine benzer bir statü tanınmasını öngören çözümlerin, mevcut telif hukuku araçları içinde işlevsel bir geçiş modeli olarak değerlendirilebileceği ortaya konulmuştur. Bununla birlikte, elbette böyle bir yaklaşımın, telif hukukunun temel prensipleriyle gerilim oluşturabileceğinin tahmin edilebilir olduğu ve bu sebeple bu tür istisnai çözümlerin dar ve sınırları belirli bir çerçevede uygulanmasının daha yerinde olacağı çalışmada vurgulanmıştır.

Çalışmada son olarak, yapay zekâ üretimi sinematografik yaratımlarda icracı sanatçıların durumu ele alınmış ve bağlantılı hakların eser merkezli yapısının bu alanda da önemli sorunlar doğurmaya müsait olduğu ifade edilmiştir. Mevcut durumda icraların bağlantılı hak korunmasına mazhar olabilmeleri, icra edilen fikri ürünün eser niteliği taşımasına bağlıdır. Bu ise, yapay zekâ tarafından üretilmiş olduğundan eser niteliğinde sayılmayan yaratımlarda insan icracıların özgün performanslarının telif hukuku korumasından yoksun kalmasına yol açmaktadır. Oysa icracının performans sırasında ortaya koyduğu yorum, beden dili, ses kullanımı ve sanatsal ifade biçimleri, eserden bağımsız olarak da orijinal ve yaratıcı insan emeğini yansıtabilmektedir. Bu nedenle, yapay zekâ çağında bağlantılı hak korumasının, icra edilen yaratımın hukuki niteliğinden ziyade icranın özgünlüğüne ve yaratıcı insan emeğine odaklanan daha işlevsel bir ölçüt üzerinden yeniden yorumlanmasının gerekliliği ortaya konulmuştur.

Netice itibariyle çalışma, yapay zekâ çağında, diğer eser türleri bakımından da savunulabileceği gibi, sinematografik üretimin hukuki çerçevesinin de klasik telif paradigmasına sıkı sıkıya bağlı kalınarak belirlenmesinin olanaklı olmadığını savunmaktadır. Bu anlamda çalışma, yapay zekâ çağında telif hukukuna ilişkin tartışmaların yalnızca eser sahipliği meselesine indirgenemeyeceğini; bağlantılı hakların, özellikle film yapımcısı ve icracı sanatçılar bakımından, yeni üretim modellerinde korumanın yeniden konumlandırılabilmesi önemli bir alan sunduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan, kanaatimizce, eser sahipliği ve bağlantılı hak sahipliği arasındaki sınırların yeniden düşünülmesine olanak tanıyan, insan emeğini merkeze alan, ancak teknolojik gelişmeler karşısında işlevselliğini ve uygulanabilirliğini koruyabilen esnek bir fikri hak rejimi sinema sektörü bakımından gerekli ve hatta kaçınılmaz görünmektedir. Böyle esnek bir yaklaşım, yapay zekâ üretimi yaratımlar ve özellikle sinematografik ürünler yönünden ortaya çıkan hukuki ihtiyaçların karşılığını bulmasına olanak tanıyacaktır.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında, çalışmanın ulaştığı temel sonuç, yapay zekâ çağında telif hukukunun karşı karşıya olduğu asıl meydan okumanın, korumanın odağını kesin ve değişmez çizgilerle belirlemekten ziyade, yeni teknolojik gelişmeler karşısında çözümsüz kalmamak olduğu yönündedir. Yapay zekâ destekli üretim modellerinin gün

geçtikçe çeşitlendiği ve insan katkısının çok sınırlı düzeylerde tezahür ettiği günümüz koşullarında, eser, eser sahibi ve bağlantılı hak sahipliği kavramlarını tek tip ve değişmez kategoriler olarak ele almak, fikri hukukun hem koruma işlevini hem de ekonomik dolaşımı düzenleme fonksiyonunu zayıflatma tehlikesi taşımaktadır. Bu nedenle, yapay zekâ üretimi sinematografik yaratımlar bakımından telif korumasının odağının, somut olayın özelliklerine göre insan emeğini, organizasyonu ve ekonomik riski dikkate alan esnek bir yaklaşımla yeniden düşünülmesi yerinde olacaktır. Zira yapay zekâ çağında telif hukukunun karşı karşıya olduğu temel mesele, eser sahipliğinin kime ait olduğundan ziyade, hukuki korumanın hangi insan katkılarını görünür ve korunmaya değer kabul edeceğidir.

KAYNAKÇA

- Akkurt, Sinan Sami. “Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk.” *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 7, 13 (2019): 39-59.
- Andrew, J. Dudley. *Sinema Nedir! Bazın 'in Arayışı*. İstanbul: Küre Yayınları, 2019.
- Arkan, Azra. *Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005.
- Arslanlı, Halil. *Fikrî Hukuk Dersleri II: Fikir ve Sanat Eserleri*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1954.
- Ateş, Günsu. *Bağlantılı Hakların Korunması*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2023. (*Bağlantılı Hak*)
- Ateş, Mustafa. *Fikrî Hukukta Eser Sahipliği*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2012.
- Ayiter, Nuşin. *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*. 2. Bası, Ankara: 1981.
- Bacaksız, Pınar ve Sümer, Seda Yağmur. *Robotlar, Yapay Zekâ ve Ceza Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Başpınar, Veysel ve Kocabey, Doğan. *İnternette Fikri Hakların Korunması*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2007.
- Belgesay, Mustafa Reşit. *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi*. Temel Yayınları, İstanbul 2001.

- Bertolini, Andrea. “Robots as products: the case for a realistic analysis of robotic applications and liability rules.” *Law, Innovation and Technology* 5, 2 (2013): 214-247.
- Bozbel, Savaş. *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2012.
- Comprendre le Droit d’Auteur et les Droits Connexes, Organisation Mondiale de la Propriété Intellectuelle. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/fr/wipo_pub_909_2016.pdf.
- Erel, Şafak N.. *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*. 3. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları, 2009.
- European Parliament. *Report on Intellectual Property Rights for the Development of Artificial Intelligence Technologies* (2020/2015(INI)). 02.10.2020. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_EN.pdf.
- European Parliament, *Generative AI and Copyright: Training, Creation, Regulation*, Study requested by the JURI Committee (Brussels, 2025). [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/774095/IUST_STU\(2025\)774095_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/774095/IUST_STU(2025)774095_EN.pdf).
- Ginsburg, Jane C. ve Budiardjo, Luke A.. “Authorship and Machines.” *Berkeley Technology Law Journal* 34, 343 (2019): 343-448. https://scholarship.law.columbia.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3327&context=faculty_scholarship.
- Gervais, Daniel J.. “The Machine As Author.” *Iowa Law Review* 105 (2019): 2053-2106. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3359524.
- Goldstein, Paul ve Hugenholtz, Bernt. *International Copyright: Principles, Law and Practice*. 2nd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2013.
- Gökyayla, K. Emre. “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’na Göre İcracı Sanatçı Kavramı ve İcracı Sanatçının Hak Sahibi Olmasının Şartları.” *Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan C. I* içinde, 751-766. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009.
- Gözübüyük, Barış. “Yapay Zekânın Meydana Getirdiği Fikri Ürünlere İlişkin 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri.” *Kırıkkale Hukuk Mecmuası* 1,1 (2021): 54-81.

Güçlütürk, Osman Gazi ve Cankat, Rifat. “Yapay Zekâ ile Oluşturulan Ürünlerin Eser Niteliği ve Eser Sahipliği Meselesi.” *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay Zekâ* içinde, editör E. Eylem Aksoy Retornaz / Osman Gazi Güçlütürk, 195-220. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.

Hatcher, Jordan S.. “Are Auteurs Really All That Special?” *Boston College Intellectual Property & Technology Forum* içinde, 1-9. Boston, 2006, www.heinonline.org.

Hildebrandt, Mireille. “From Galatea 2.2 to Watson – And Back?” *Human Law and Computer Law: Comparative Perspectives* (eds. Hildebrandt, Mireille / Gaakeer, Jeanne), *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice* 25 (2013): 23-45. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-007-6314-2_2.

Hirsch, Ernst E.. *Fikrî ve Sinaî Haklar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Matbaası, 1948.

International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations (Rome Convention), 1961, <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/international-convention-protection-performers-producers-phonograms-and-broadcasting-organizations>.

Karınca, Eray. “Fikrî Hakkın Biçim ve İçerik Olarak Korunması.” *Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı – Fikrî Mülkiyet ve Rekabet Hukuku (08-11 Ocak 2002)* içinde, 629-722. Ankara, Ankara Barosu Yayınları, 2022.

Kılıçoğlu, Ahmet M.. *Sinaî Haklarla Karşılaştırmalı Fikrî Haklar*. 2. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi, 2013.

Klett, Alexander R., Sonntag, Matthias ve Wilske, Stephan. *Intellectual Property Law in Germany – Protection, Enforcement and Dispute Resolution*. München: Kluwer Law International, 2008.

Küçükali, Canan. “Yapay Zekânın Gerçekleştirdiği Fikri Ürünlerde Hak Sahipliği ve Hakların Korunması Sorunu.” *Oyun Değiştiren Güç: Yapay Zekâ* içinde, editör Mustafa K. Yılmaz / N. Öykü İyigün, 247-267. İstanbul: Beta Basım Yayın, 2020.

- Küçükali, Canan. “Yapay Zekâ ve Fikri Mülkiyet,” *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23, 2 (2024): 341-359.
- Kürkçüoğlu, Hakan ve Anadolu, Batu. “Algoritmik Sinema: Yapay Zeka Çağında Film Endüstrisine Eleştirel Bir Bakış.” *Turkish Online Journal of Design Art and Communication* 15, 3 (2025): 729-744.
- Oğuzman, M. Kemal, Seliçi, Özer ve Oktay Özdemir, Saibe. *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*. Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 14. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2014.
- Okutan Nilsson, Gül. “Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Tüzel Kişinin Eser Sahipliği Sorunu.” *Uğur Alacakaptan’a Armağan C. II* içinde, 469-500. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.
- Özkan Şahin, Gizem ve Şahin, Çağatay. “Yapay Zekalı Varlıklara Elektronik Kişilik Modeli Tanınmasına İlişkin EURobotics Raporu ve Fikri Mülkiyet Sorunu Bağlamında Meseleye Yaklaşım.” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, 1 (2022): 110-128.
- Özkan Şahin, Gizem. *Sinema Eserlerinde Eser Sahibi ve Hakları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2025.
- Özcan, Fırat. *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2008.
- Ricketson, Sam ve Ginsburg, Jane C.. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 3rd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2022.
- Salokannel, Marjut. *Ownership of Rights in Audiovisual Productions. A Comparative Study*. The Hague: Kluwer Law International, 1997.
- Schricker, Gerhard ve Loewenheim, Ulrich (Hrsg.). *Urhheberrecht: UrhG, KUG, VGG*. 6. neu bearbeitete Auflage, München: Verlag C. H. Beck, 2020.
- Soysal, Tamer. “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunun Tarihsel Gelişimi ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Düzenlenen Cezaî Hükümler.” *Legal Fikrî ve Sınâî Haklar Dergisi* 1, 3 (2005), 626-660.

Tekinalp, Ünal, Okutan Nilsson, Gül ve Şehirali Çelik, Feyzan Hayal. *Tekinalp Fikrî Mülkiyet Hukuku*. Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 6. Bası, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2025.

Topçuoğlu, Hamide. *Fikrî Haklar (Ders Notları)*. Ankara: 1964.

U.S. Copyright Office. *Copyright and Artificial Intelligence – Part 1: Digital Replicas: A Report of the Register of Copyrights*. 2024. <https://www.copyright.gov/ai/Copyright-and-Artificial-Intelligence-Part-1-Digital-Replicas-Report.pdf>

U.S. Copyright Office. *Copyright and Artificial Intelligence – Part 2: Copyrightability: A Report of the Register of Copyrights*. 2025. <https://www.copyright.gov/ai/Copyright-and-Artificial-Intelligence-Part-2-Copyrightability-Report.pdf>.

Wandtke, Arthur-Axel ve Bullinger, Winfried. *Praxiskommentar Urheberrecht: UrhR*. Band 1, 6. Auflage, München: Verlag C. H. Beck, 2022.

WIPO *Performances and Phonograms Treaty*. 1996. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_227.pdf.

WIPO *Beijing Treaty on Audiovisual Performances*. 2012. <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/295838>.

World Intellectual Property Organization (WIPO). *Understanding Copyright and Related Rights*. WIPO Publication No. 909. 2016. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_909_2016.pdf.

Yanisky-Ravid, Shlomit. “Generating Rembrandt: Artificial Intelligence, Copyright, and Accountability in the 3A Era—The Human-like Authors Are Already Here—A New Model.” *Michigan State Law Review* (24 April 2017): 659–726. https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1955&context=faculty_scholarship.

Zhu, Junchen, Yang, Huan, Wang, Wenjing, Tuo, Zixi, Cheng, Wen-Huang, Gao, Lianli, Song, Jingkuan ve Fu, Jianlong. “MovieFactory: Automatic Movie Creation from Text using Large Generative Models for Language and Images.” *Cornell University arXiv:2306.07257 [cs.CV]*. (2023). <https://doi.org/10.48550/arXiv.2306.07257>.

<https://arstechnica.com>

<https://copyright.gov>

<https://curia.europa.eu>

<https://ecf.dcd.uscourts.gov>

<https://eur-lex.europa.eu>

<https://infocuria.curia.europa.eu>

<https://www.legifrance.gouv.fr>

<https://www.legislation.gov.uk>

<https://thesafezonefilm.com>